

Diplomová práce

Problematika dětí s různými handicapy na speciální škole
waldorfského typu

Lenka Hnilicová
NŠ – ped 2006

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 2 2 0 4

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka HNILICOVÁ**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství pro 1. stupeň ZŠ**
Speciální pedagogika - certifikátový program

Název tématu: **Problematika dětí s různými handicapy na jedné škole**
speciální škole waldorfského typu

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Teoretický úvod zdůvodňující výběr daného tématu, faktory vedoucí k zařazování dětí do specializované školy, funkce těchto škol, obsahová náplň, osnovy, specifika školy waldorfského typu.

Rozbor situace dětí v jedné speciální škole, kategorizace typů poruch podle zjistitelných údajů o každém dítěti. Zjišťování názorů rodičů, učitelů na spokojenost dětí ve škole, event. výpovědi samotných dětí o jejich pocitech ze školy. Volba adekvátních metod, vytvořených event. ad hoc k dané problematice.

Možnosti rozvíjení dovedností a podpora vhodných vlastností dětí na škole, terapie, event. psychoterapie. Perspektivní očekávání uplatnění v životě, ve společnosti. Závěry a doporučení pro vedení dětí.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **Problematika dětí s různými handicapy na speciální škole waldorfského typu** vypracovala samostatně s použitím pramenů, které jsou uvedeny v příloze.

V Českých Budějovicích dne 26.4.2006

Lenka Thilicová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní PhDr. Olze Jílkové za podnětné rady a metodické vedení mé práce. Také panu Mgr. Radku Cvachovi za pěknou spolupráci.

Zároveň bych chtěla velmi poděkovat paní ředitelce Mgr. Spáčilové, která mi umožnila pracovat ve Svobodné speciální škole Jana Ámose Komenského (dále SSŠ JAK) a všem učitelům a učitelkám, které mi poskytly mnoho cenných rad, informací a rozhovorů.

Velký dík patří zejména paní učitelce Mgr. Monice Kočové, která se mi po celou dobu mé diplomové práce trpělivě věnovala.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat speciální pedagožce PaedDr. Blance Bartošové za velmi přínosný rozhovor o porovnávání dětí.

Anotace

Tuto diplomovou práci jsem nazvala: Problematika dětí s různými handicapy ve speciální škole waldorfského typu.

Mezi různými waldorfskými školami jsem si vybrala SŠ JAK právě proto, že je jedinou školou v České republice, která uplatňuje principy waldorfské pedagogiky a zároveň pracuje s postiženými dětmi.

V této práci naleznete stručnou charakteristiku školy a netradiční předměty, které výuku doplňují či jsou pevně stanoveny v rozvrhu.

Arteterapie využívá výtvarného projevu jako hlavního prostředku poznání a ovlivnění lidské psychiky a mezilidských vztahů. Patří k předmětům, které výuku doplňují. Děti, které vykazují známky určité disharmonie tuto hodinu navštěvují jedenkrát týdně.

Muzikoterapie, nebo-li léčba hudbou umožňuje uspořádat a vyvážit to, co člověk prožívá jako nevyrovnanost či stres. Stejně jako arteterapie, probíhá jednou týdně a výuku pouze doplňuje.

Hipoterapie nebo-li léčba pomocí koně, přinášející netradiční a účinný druh rehabilitace, zlepšení zdraví, ale i radost. Má své místo v rozvrhu od čtvrté třídy. Děti hodinu navštěvují jedenkrát týdně.

Eurytmie je popisována jako vyjádření myšlenky nebo hudby celým tělem. Patří k důležitým a hlavním předmětům, které děti navštěvují dvakrát týdně. Začínají ve druhé třídě.

Botmerova gymnastika – tento předmět lze charakterizovat jako zábavnou formu tělesné výchovy. Různé formy cviků jsou přizpůsobeny věku a postižení dítěte. Velmi se dbá na kvalitu prožitku. Tento předmět se vyučuje od 4. třídy jedenkrát týdně.

Těmito předměty jsem se nezabývala podrobněji, neboť jak jsem se již zmínila, mým hlavním cílem bylo podat ucelený obraz této jedinečné školy.

Doufala jsem, že by tato diplomová práce mohla být spíše užitečná rodičům handicapovaných dětí, kteří by hledali vhodnou školu pro své dítě.

Anotation

This dissertation was called: Problems children with by various handicap on one's special school waldorf type.

Among various waldorf schools I selected SSŠ JAK precisely why that it is one and only school in Czech Republic which invoke principals waldorf pedagogy and at the same time works with handicapped children.

In this dissertation you will find short characteristic of scholl and not traditional subjeckts which teaching supplements or determines timetable.

Artetherapy takes advantage of means of artistic expressions knowledge and influence human psyche and interpersonal relationships. It belongs to subjects which teaching supplements. Childrens who show some symptoms of disharmony this subject attend once a weak.

Musicterapy or therapy with music bring order and balance that things which human fells like disharmony or stress. In the same case like artetherapy, it is under way once a weak and supplements timetable.

Horsetherapy or therapy by horse, brings not traditional effective types of rehabilitation, improve health, but joyfulness too. It has own place in timetable since the fourth class. Children attend it once a weak.

Eurhythmics is described like formulation idea or music with whole body. It belongs to important and main subjects which children attend twice a weak. They starts since second class.

Botmer' s gymnastics – this subject is possible to characteristic like funny form of physical education. Different form of exercises are adapt to children's age and handicaps. Very important is quality of experience. This subject is teaching once a weak.

I don't occupy detailes in foregoing subject, because like I writed above, my main target was show whole picture of this one and only scholl.

I hoped that this dissertation should be useful for parents of handicapped children who search for their children suitable scholl.

Teoretická část

Obsah:

Teoretická část:

1. Vysvětlení pojmu handicap.....	1
1.1. Psychologický slovník.....	1
1.2. Ottův slovník naučný.....	1
1.3. Defekt, vada.....	1
1.4. Historie pojmu handicap.....	3
1.5. Speciální školy a zařízení.....	3
2. Vznik waldorfské pedagogiky.....	4
2.1. Rudolf Steiner.....	4
2.2. Antroposofie.....	5
2.3. Historie a vznik waldorfských škol na našem území.....	7
3. Charakteristika SSŠ JAK.....	8
3.1. Základní informace.....	8
3.2. Historie školy.....	9
3.3. Filosofie a cíle školy.....	9
3.4. Organizace školy.....	10
3.4.1. Faktory vedoucí k zařazování dětí do SSŠ JAK.....	10
3.4.2. Architektura a vybavení školy.....	11
3.4.3. Součásti školy.....	11
3.4.3.1. Speciální ZŠ a Praktická střední škola.....	11
3.4.3.2. Praktická škola.....	12
3.4.4. Učitel waldorfské školy.....	13
3.5. Koncepce výuky.....	14
3.5.1. Epochové vyučování.....	14
3.5.2. Ostatní předměty.....	16
3.5.3. Volba učebních materiálů.....	16
3.5.4. Hodnocení žáků.....	17
3.5.5. Spolupráce rodičů se školou a nadace.....	17
3.5.6. Roškopov u Staré Paky.....	18
3.5.6.1. Venkovské hospodářství – 1. dům.....	18
3.5.6.2. Venkovské hospodářství – 2. dům.....	18
3.6. Občanské sdružení TYMYJÁn.....	18

4. Arteterapie.....	20
4.1. Definice oboru.....	20
4.2. Historie arteterapie.....	20
4.3. Arteterapie v současnosti.....	21
5. Hipoterapie.....	22
5.1. Definice oboru.....	22
5.2. Historie hipoterapie.....	22
5.3. Pro koho je vhodná hipoterapie.....	23
5.3.1. Podmínky správného fungování léčby.....	23
5.3.2. Faktory bránící léčbě.....	23
5.4. Účinky léčby.....	23
5.5. Průběh léčby.....	24
6. Muzikoterapie.....	25
6.1. Historie muzikoterapie.....	25
6.2. Definice oboru.....	25
6.3. Náplň hodiny.....	26
6.4. Vybavení hudební třídy.....	26
6.5. Úsměvný náhled do budoucnosti aneb co by mohlo být za padesát let.....	26
7. Eurytmie.....	27
8. Botmerova gymnastika.....	28
9. Literatura.....	29

Praktická část:

1. Grafy.....	1
1.1 Z jakých rodin děti pocházejí.....	1
1.1.1 graf č. 1 Rodina.....	1
1.1.2 graf č. 2 Počet sourozenců.....	1
1.2 Jaké děti navštěvují SSŠ JAK.....	2
1.2.1 graf č. 3 Typy postižení ve SSŠ JAK.....	2
1.2.2 graf č. 4 Intelekt dětí.....	2
1.3 Práce dětí ve třídách, graf č. 5 Práce dětí v 1.- 5. třídě.....	3
1.4 Úspěšnost dětí.....	4
1.4.1 graf č. 6 Posuzování své úspěšnosti.....	4
1.4.2 graf č. 7 Nejoblíbenější předmět dětí.....	4

1.5	Výběr vhodné školy, graf č. 8.....	5
1.6	Zlepšení dítěte během pobytu v SSŠ JAK, graf č. 9.....	5
2.	Dotazníky.....	6
2.1	Pozorování a posuzování dětí učitelem.....	7
2.2	Anamnéza rodin ve SSŠ JAK.....	8
2.3	Posuzování předmětů a školy dětmi.....	9
2.4	Posuzování školy rodiči.....	10
3.	Kasuistiky.....	11
3.1	Vysvětlení pojmu kasuistika.....	11
3.2	Kasuistika chlapce s ADHD a SPU - dysgrafie a dysortografie.....	14
3.3	Kasuistika dívky s DOV a SPU - dyskalkulie, dyslexie, dysgrafie.....	16
3.4	Kasuistika Chlapce s Prader-Willi syndromem (PWS).....	18
3.5	Kasuistika dívky s DMO – diparetickou formou smíšenou s hemiparetickou vpravo.....	23
3.6	Kasuistika chlapce s DMO.....	26
4.	Porovnání speciálních škol, waldorfských škol a SSŠ JAK.....	29

Příloha

1. Dokumenty
 - 1.1 Školní řád SSŠ JAK
 - 1.2 Vysvědčení
 - 1.3 Příloha k vysvědčení
 - 1.4 Vysvědčení o závěrečné zkoušce
 - 1.5 Protokol o závěrečné zkoušce ve studijních oborech
2. Výtvarné práce dětí
 - 2.1 Ilustrace ke Starogermánským legendám - chlapec 6. třída
 - 2.2 Vlastní vyjádření zimy - chlapec 7. třída
 - 2.3 Ilustrace ke Starogermánským legendám - dívka 6. třída
 - 2.4 Vlastní vyjádření zimy - dívka 7. třída
 - 2.5 Kresba rodiny – chlapec 1. třída
 - 2.6 Ilustrace k bajce O koze a lišce – chlapec 5. třída
 - 2.7 Strana z epochového sešitu českého jazyka – chlapec 5. třída
3. Přílohy k vysvědčení dětí s přihlédnutím k epoše O stromech a rostlinách
4. Fotografie

Úvod k teoretické části

Mezi různými waldorfskými školami jsem si vybrala SSŠ JAK právě proto, že je jedinou školou v České republice, která uplatňuje principy waldorfské pedagogiky a zároveň pracuje s postiženými dětmi.

Ve 2. ročníku na pedagogické fakultě Jihočeské univerzity jsem absolvovala praxi ve SSŠ JAK. Líbil se mi přístup učitelů k dětem, příjemná atmosféra i prostředí a zároveň jsem se chtěla dozvědět více informací o této škole. Zaujaly mě předměty, o kterých jsem nic nevěděla a byly pro mě nové. V jiných školách (kromě waldorfských) se tyto předměty nevyučovaly. Děti bavily a také se na ně těšily. Chtěla jsem tyto předměty poznat, něco se o nich dozvědět a přiblížit je lidem, kteří nikdy nebyli ve waldorfské škole a nic o ní nevědí.

Myslela jsem, že by tato práce mohla dát rodičům všeobecný přehled a oni by si tak mohli udělat vlastní představu o této škole. Pro rodiče, kteří jsou postaveni před nutnost najít svému postiženému dítěti vhodnou školu, která by jeho vývoj po všech stránkách rozvíjela, toto není jednoduché. V jejich rozhodnutí jim mohou pomoci pracovníci ze SPC, PPP či speciální pedagogové.

Ač jsem se snažila, je samozřejmé, že jsem nemohla zachytit všechny prvky waldorfské pedagogiky a podat naprosto přesný obraz této školy, neboť je tato škola velmi jedinečná a k jejímu zkoumání by bylo zapotřebí mnohem více času, ale také vzdělání.

1. Vysvětlení pojmu handicap

1.1 Psychologický slovník (Hartl, Hartlová, 2000)

„Jedná se o znevýhodnění jedince, které mu zamezuje nebo omezuje výkon jeho normální role. Jde o sociokulturně ovlivnitelný důsledek přímo neovlivnitelného poškození nebo postižení.

Míra, v níž je postižený jedinec handicapován, je tedy dána tím, nakolik mu společnost vytvoří podmínky pro překonávání důsledků postižení, nakolik pomoc okolí odpovídá závažnosti poruchy, např. vozíčkář je handicapován v prostředí s množstvím architektonických bariér, zatímco v bezbariérovém prostředí sice zůstává postižený, ale v mnoha ohledech není nijak znevýhodněn, jeho handicap je zmírněn nebo odstraněn.

Pro svou vázanost na sociální kontext není handicap užíván jako základní součást diagnózy: dva handicapovaní se stejným postižením se mohou cítit rozdílně handicapováni mimo jiné i v důsledku toho, že každý z nich má psychologicky jinou úroveň adaptability (přizpůsobivosti).“

1.2 Ottův slovník naučný

„Psychologicky subjektivní pocit oslabené pozice jedince vůči sociálnímu okolí, způsobený objektivními příčinami, např. u tělesně postižených osob se týká sociálního postavení vztahů i kvality i kvantity vykonávané činnosti.“

1.3 Defekt, vada (Sovák, 1983)

Defekt lze chápat jako vadu, chybění, ztrátu, nedostatek v anatomické stavbě organismu a poruchy v jeho funkcích. Jedná se o poškození v oblasti integrity organismu, což může být důsledkem poruchy, narušení v oblasti psychické, sociální, senzorické nebo somatické. Defekt je zpravidla neupravitelný a nezvratný.

V odborné terminologii se méně užívá i termín vada, který vyjadřuje menší odchylku od normy než defekt. Sovák považuje vadu za vývojově podmíněnou a má upravitelný a zvratný charakter.

Z hlediska doby vzniku se defekty dělí na: (Renotierová M., 2005)

- vrozené (vzniklé v období prenatálním, perinatálním, raně postnatálním)
- získané (vniklé v průběhu celého života).

Podle charakteru členíme defekty na:

- orgánové, které postihují orgány nebo jejich části, příčinou může být vývojová vada, nemoc nebo úraz
- funkční – jedná se o poruchu funkce orgánu nebo celého organismu bez poškození jeho tkáně. Vznikají v důsledku narušení vzájemných sociálních vztahů mezi jedincem a jeho prostředím. Nejčastěji se sem řadí orgánové neurózy, psychoneurózy a poruchy chování.

Podle druhu se defekty člení na:

- pohybové
- zrakové
- sluchové
- řečové (tj. v oblasti komunikačních schopností)
- mentální postižení
- poruchy chování
- parciální postižení
- vícenásobná postižení

Podle intenzity (hloubky) defektu:

- lehký defekt – není dosud narušen vztah ke společnosti, ani toto nebezpečí nehrozí
- střední těžký defekt – jedinec je ohrožen poruchou společenských vztahů, příp. tato je již téměř vyvinuta
- těžký defekt – je provázený ztrátou či velmi vážným poškozením sociálních vztahů.

(Vágnerová M., 2001)

Vztah k postiženým je výrazem tolerance k odlišnosti, respektování individuality, je výrazem vnitřní kvality člověka i celé společnosti. Pouze bude-li společnost, včetně jejích jednotlivých členů, schopna překročit konvence a stereotypy, nebude postižený vnímán pouze pod zorným úhlem postižení, ať už s odmítáním nebo se soucitem. Každý člověk bez ohledu na svoji odlišnost od ostatních, musí být chápán jako člověk se svými specifickými kvalitami.

Mnohé nápadnosti a iracionální projevy v postojích k postiženým lidem jsou výrazem obrany před potenciálním ohrožením či nejistotou. Člověk si při setkání s postiženým uvědomuje vlastní zranitelnost.

Postižení můžeme z hlediska prožívání jedince chápat jako náročnou životní situaci. Dalším významným faktorem ovlivňujícím sebehodnocení je škola. Podstatné je i hodnocení vrstevníky.

Zařazení do školy funguje jako potvrzení normality (či alespoň přiblížení normě) Dosažení určité úrovně sociální vyspělosti je jedním z velmi důležitých předpokladů přiměřené adaptace na školu, tj. přijetí a zvládnutí role školáka.

1.4 Historie pojmu handicap

Termín se objevuje roku 1827 v Anglii „hand in cap“ – ruka v klobouku, byl los, určující, který kůň ponese větší zátěž a poběží delší vzdálenost v dostihovém sportu. Později označoval zátěž nějakého onemocnění, tělesné vady či postižení. Hovoří se tedy vlastně o znevýhodnění určitých osob oproti jiným osobám – většinou bez vlastního zavinění (daném genetickými, vrozenými či v průběhu života působícími faktory sociálními a sociálně psychologickými).

Handicap není důsledek či fatalistický prožitek nějakého nedostatku, ale specifická osobní konstrukce smyslu vztahů jeho nositele k poznání, ke škole, k budoucnosti, k práci, ke své rodině.

1.5 Speciální školy a zařízení (Renotierová M., 2005)

Velká většina dětí a žáků se zdravotním postižením se během své školní docházky vzdělává ve speciálních školách a zařízeních. Jejich činnost má na našem území velkou tradici. Podle školského zákona speciální školy poskytují pomocí zvláštních výchovných a vyučovacích metod, prostředků a forem výchovu a vzdělávání žákům mentálně, smyslově nebo tělesně postiženým, žákům s vadami řeči, žákům s více vadami, žákům obtížně vychovatelným a žákům nemocným a oslabeným, umístěným ve zdravotnických zařízeních. Tyto školy připravují žáky k začlenění do pracovního procesu a života společnosti.

Pro děti a žáky se speciálními potřebami se zřizují:

- speciální mateřské školy,
- speciální základní školy,
- střední odborná učiliště,
- střední odborné školy,
- gymnázia.

Žáci však mohou být také integrováni do klasických či alternativních škol. Hlavním kritériem zařazení bývá stupeň postižení. Ve SSŠ JAK bývají integrováni 1-3 žáci se středně mentální retardací.

2. Vznik waldorfské pedagogiky

(Svobodová J., 1995) Je spojován se jménem:

2.1 Rudolf Steiner (1861-1925)

Prožil celý svůj život v Německu a Rakousku. Narodil se v roce 1861 v Kraljevcí železničnímu úředníkovi. Rodina se často stěhovala. Rudolf od dětství citlivě vnímal rozdíly mezi světem vědy a světem víry a církevních tradic a později se snažil o překlenutí této propasti.

Absolvoval reálku ve Vídeňském Novém Městě. Svůj zájem o přírodní vědy a matematiku prohloubil studiem na polytechnice ve Vídni a zdokonalil také svoje znalosti německých dějin, literatury a filozofie. Po studiích od roku 1890 pracoval ve Výmaru v Goethově a Schillerově archivu a věnoval se zpracování Goethova odkazu. Měl podíl na vydání jeho sebraných spisů, byl autorem několika samostatných prací o Goethových přírodovědných spisech, zaujala ho nauka o barvách, přednášel v Goethově přírodovědném spolku a stále více se zaměřoval na literární vědy a filozofii.

V roce 1897 se přestěhoval do Berlína, kde svůj zájem vložil do práce v literárně vědeckých společnostech a redakcích a pracoval také jako učitel v Dělnické vzdělávací škole. Od roku 1902 přednášel jako člen Teosofické společnosti a scházel se se stoupenci východních nauk, křesťanství a mystiky. Začal přednášet na berlínské univerzitě, konal přednáškovou turné po Evropě. Pracoval na systému antroposofie a v roce 1913 založil Antroposofickou společnost. Jejím hlavním sídlem bylo Goetheanum, vzdělávací centrum, které vybudoval podle vlastního architektonického projektu ve švýcarském Dornachu.

Dotvářel antroposofii z pedagogického hlediska, věnoval se eurytmii a pracoval jako malíř a sochař a přitom stále přednášel. Po založení waldorfské školy se pustil do organizace přednáškových cyklů i pro učitele a zdokonaloval pedagogiku vycházející z antroposofie pro školní praxi. V jeho odkaze po náhlé smrti v roce 1925 zůstalo na 6000 přednášek a 300 děl, zaměřených na přírodní vědy, filozofii, pedagogiku, literaturu, duchovní a lékařské vědy.

2.2 Antroposofie (Grecmanová H, 1996)

Antroposofie – (z řec. Anthropos – člověk a sofia - moudrost) je Steinerem vybudovaná soustava filozofických názorů, věda o podstatě člověka, která se jako cesta k poznání života člověka vydělila z theosofie. Antroposofie souvisí s křesťanskou orientací, má prvky východní filozofie, obsahuje egyptská a řecká mystéria, přírodní mystiku, okultismus a filozofii J. W. Goetha. (Okultismus zkoumá to, co normální smyslově racionální poznávací schopnosti člověka ještě nebylo otevřeno nebo je jí skryto – neobvyklé výkony, stavy, schopnosti, poznání, sdělování, jevy, zjevení).

Pod tlakem všech těchto vlivů dospěl Steiner k tomu, že člověk není jen produktem přírodních, duševních a tělesných sil, ale že jsou tu vyšší síly, které hned po narození pomáhají člověku rozvíjet jeho přirozené vnitřní tvořivé síly a které ho podněcují k tvorbě nových duchovních hodnot.

Smyslem této filosofie bylo odhalit v dítěti co největší možnosti, které umožní maximální rozvoj tvořivých sil. Jejich poznání je možné prostřednictvím vyšších způsobů poznání – imaginace, intuice a inspirace.

Protože antroposofie obsahuje víru v karmu a reinkarnaci, je předpokladem pochopení této filosofie chápání existence duchovního světa, odkud přichází lidské „já“ a vtěluje se do fyzického těla. Proto je nutné vycházet z pozorování skryté podstaty člověka. (Materialismus uznává pouze fyzické lidské tělo, ale podle duchovní vědy je zde ještě tělo životní neboli éterické a tělo citivé neboli astrální.)

Podle Steinera je tedy člověk komplexem tří světů (dle následujícího schématu). Nejnižší stupeň spočívá v reálném světě a životu těla v něm, vlastní svět má duše a prostřednictvím ducha je člověku svět zprostředkován. Úkolem člověka je, aby své „já“ vymezené tělem a duší, dokonale oduševnil cestou procítění. Vychovatel má pak poznat vznikajícího člověka, jeho schopnosti a možnosti. Na základě postupného rozvíjení „světů“, jimž odpovídá na každém vývojovém stupni jiné tělo, má dovést člověka k poznání nejvyššího a nejdokonalejšího těla, které je nositelem lidského „já“.

Zmíněné tři světy jsou u Steinera představovány třemi druhy těla, což souvisí v jeho pedagogice s dělením dětského věku na tři stupně a vývojová období.

V prvním období **do 7 let se rozvíjí tzv. fyzické tělo** ve třech etapách (hlava jako nositelka smyslově nerovnováhy organizace, hrudník jako centrum dechu a oběhové soustavy a údy s procesem látkové výměny). Hmotné tělo souvisí s minerálním světem a podléhá fyzikálním a chemickým zákonům. Má určitý tvar a reprodukční schopnost. Osamostatňuje se po narození, ale zůstává obklopeno ještě určitou dobu éterickou a astrální schránkou

matky. Jeho výstavbová činnost je do určitého stupně ukončena s výměnou dětských zubů ve věku asi sedmi let.

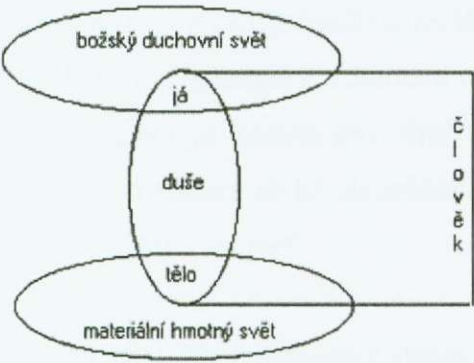
Projevy života fyzického těla oživuje **tělo éterické**, které je zhruba stejně velké jako tělo fyzické a především se rozvíjí zhruba **od 7 let věku dítěte**. Řídí tělesné procesy – dýchání, přijímání a zpracování potravy, vylučování, tepelnou regulaci a růst. Děje probíhající ve fyzickém nebo éterickém těle je možno sledovat popř. změřit nebo zaznamenat přístroji.

U činnosti duševní tomu tak není. To, jak vnímáme, cítíme a uvažujeme, jsou zážitky, které probíhají u každého člověka specificky a proto je třeba mluvit o lidské duševnosti, duševní bytosti, **duševním neboli astrálním těle**, nositeli pocitů a potřeb, **rozvíjejícím se zejména od 14 let**.

Tělo astrální je větší než tělo fyzické, přechází na všechny strany jako světelný útvar, který má podobu podlouhlého vejce. Člověk má ve své tělesné soustavě ještě **čtvrtý článek, nositele lidského „já“, který představuje nejdokonalejší tělo**, příslušející jen člověku. Je nositelem vyšší lidské duše, vědomí sebe sama, lásky a svobody. Toto tělo je u každého člověka jiné. Tyto čtyři části nejsou podle antroposofie plně rozvinuty v jednom okamžiku, ale vyvíjejí se postupně v různých obdobích lidského života.

Duchovní věda mluví o trojím zrození člověka – při prvním zrození se tělo fyzické dostává mimo fyzickou schránku těla mateřského. V době, kdy mu začínají růst druhé zuby (asi v 7 letech) se uvolňuje éterické tělo a zbavuje se éterického obalu matky. Zbývá ještě třetí schránka, astrální, z níž se tělo vymaní v době pohlavního dospívání. Za vychovatelovy spolupráce může dojít ve věku kolem 21 let ke skutečnému zrození svobodného, tvořivého a samostatného člověka.

Schéma:

Antroposofové velice kategoricky odmítají názor o antroposofii jako formě náboženství. Antroposofie neexistuje jako ideologie, ale jako otevření se zkušenosti světa a jako pomalu vznikající schopnost poznávat, jak se život vůči nám projevuje, a podle toho přiměřeně podle vlastního úsudku jednat ve prospěch života.

Antroposofie tvoří základ waldorfské pedagogiky, ale není tématem výuky.

CITACE: „Učitel nepotřebuje antroposofii pro to, aby jí při vyučování bezprostředně vykládal, nýbrž pro své vlastní vzdělávání.“ (Grecmanová H., Urbanová E.: *Waldorfská škola*, 1996)

2.3. Historie a vznik waldorfských škol na našem území

(Svobodová J., 1995)

Název školy je odvozen od jména německé obce Waldorf, kde byla poprvé v roce 1919 zřízena svobodná škola. Pedagogickým poradcem při jejím vzniku a vlastně jejím zakladatelem byl Rudolf Steiner, který tak uplatnil své pedagogické záměry ve škole pro 252 dětí továrních dělníků tabákové společnosti Waldorf-Astoria. V současné době je waldorfská škola vřazena mezi alternativní modely školy nestátního charakteru. Na našem území se nejvíce ze všech alternativních systémů uplatňuje právě škola waldorfská.

Waldorfský pedagogický model je natolik specifický, že vyžaduje důkladné studium a pochopení antroposofických základů. Pro něj je východiskem Steinerova antroposofická filozofie a pedagogika.

Školy jsou zakládány z popudu zájmové skupiny, obecného sdružení rodičů, učitelů a dalších stoupenců, přátel a následovníků waldorfského hnutí. Řízení školy obvykle zajišťuje **kolegium učitelů**, které společně rozhoduje o provozních i odborných otázkách. Svůj postup sjednocuje na pravidelných týdenních **konferencích**, kde jsou stanovovány konkrétní úkoly pro jednotlivé zaměstnance školy, řeší se pedagogické otázky, problémy metodické a didaktické i záležitosti jednotlivých tříd. Konference je stěžejním bodem práce kolegia, neboť je místem pro výměnu názorů, pro diskuse a získávání nových zkušeností. Při různosti názorů se ke společnému řešení dochází diskusí, která trvá tak dlouho, až se názory vytříbí a sjednotí.

Základní částí konference je pedagogická práce, která obsahuje:

- pohovor o dítěti – po dohodě s kolegiem se vybere žák, kterým se bude kolegium důkladně zabývat. Třídní učitel přinese maximum informací (popis dítěte, fotografie

z ranného věku, práce dítěte, vyšetření z poradny...aj.) a sdělí své poznatky ostatním, kteří poví ostatním svůj postřeh či přirovnání dítěte – hledání problému. Následuje zkoumání dítěte z pohledu antroposofického. Po 2-3 měsících kolegium hodnotí zpětnou vazbu. Většinou vždy dochází k nápravám, pokud však terapie nebyla úspěšná, celý proces se opakuje. Konkrétní dítě je námětem několika konferencí.

- aktuální pedagogické problémy, které je nutno řešit např. diagnostický pobyt, přílišná nekázeň...aj.

Školu reprezentuje ředitelka, která má svého zástupce. Učitelé tvoří mandátní skupiny, které mají pověření předkládat řešení určitých okruhů.

Např. mandátová skupina propagace – řeší otázky týkající se propagace školy, tedy vznik propagačních letáků, webové stránky, propagaci akcí, pozvánky na akce školy... aj.

Mandátová skupina svátků má na starosti přípravu oslav a svátků, celoroční plán oslav...aj.

Waldorfské školy jsou školami státními tudíž jsou financovány státními dotacemi. Nadstandardem v této škole je zařízení v Roškopově, na které mohou rodiče přispívat 150 Kč měsíčně nadaci školy.

Waldorfská pedagogika usiluje o zakotvení ve svobodném duchovním životě, vychovává mladé lidi ke svobodě a podporuje nadání, díky kterému se individuálně rozvíjí schopnosti, porozumění a morální zodpovědnost. Zároveň dbá na humánní a spravedlivé vztahy mezi lidmi.

Waldorfskou pedagogiku lze uplatnit také ve speciálním školství, o čemž svědčí právě práce SSŠ JAK v Praze, o které se budu nadále zmiňovat.

3. Charakteristika SSŠ JAK

3.1 Základní informace (dále dle www.sssjak.cz)

Svobodná speciální škola J. A. Komenského (SSŠ JAK) je dvanáctiletá waldorfská škola usilující o harmonický rozvoj dětské osobnosti na základě antroposofického pohledu na člověka s cílem připravit postižené dítě na samostatný praktický život.

SSŠ JAK čerpá také z bohatých zkušeností zahraničních škol podobného typu.

Spolupracuje s:

- partnerskou školou Tobiasschool v holandském Zeistu

Je členem:

- Mezinárodní asociace pro waldorfskou pedagogiku (IAO),
- Českého sdružení pro waldorfskou pedagogiku (ČSWP),
- Asociace waldorfských škol (AWŠ),
- Spolku pro léčebnou pedagogiku a sociálně uměleckou terapii.

3.2 Historie školy

Prvotní impuls k zahájení školní činnosti jako experimentu dala PaedDr. Jana Vášová. Vyučovat se začalo ve školním roce 1990/1991 ve 2. a 3. ročníku, do těchto tříd byli žáci přiděleni vedením ZvŠ. V červnu 1991 se podařilo dosáhnout právní subjektivity. Škola se mohla osamostatnit a po udělení mezinárodního statutu waldorfských škol začít užívat vlastní název. Ve školním roce 1991/1992 již proběhla výuka v 1. - 4. ročníku. Každý následující rok byla pak otevřena nová první třída, v roce 2000 dosáhla škola plného počtu ročníků. Během své existence změnila škola několikrát své působiště. V současné době sídlí v ulici Křejského na Opatově.

3.3 Filosofie a cíle školy

Škola chce každému dítěti umožnit harmonický rozvoj, aby mohlo objevovat své schopnosti a radovat se z nich, získávat zdravé sebevědomí, být druhým ku pomoci a užitku. Přítomnost žáků s různými handicapy škola považuje za dobrou příležitost, jak ukázat dětem i dospělým, že každý má v sobě něco, čím může obohatit druhé.

Také se záměrně nepodporuje soutěživost vedoucí k egoismu. Ve vyučování škola rozvíjí stejnou měrou rozum, cit i vůli. Probouzí věčný zájem, zvědavost a svobodnou vůli učit se. Podporuje tvořivou činnost člověka. Pěstuje schopnost vcítit se, být tolerantní, mít vědomí společenské odpovědnosti, být otevřený světu a jeho vývoji. U dětí se posiluje oblast sociálního citění a komunikace, aby nebyly v dospělosti hluché a slepé k potřebám druhých.

Ve škole se pracuje s dětmi podle principů a zásad waldorfské pedagogiky, která vychází z anthroposofického pohledu na člověka.

Anthroposofie (nauka o člověku) umožňuje učitelům komplexní pochopení a poznání osobnosti dítěte a mladého člověka, není však obsahem výuky.

3.4 Organizace školy

SSŠ JAK je státní školou pracující jako speciální škola pro děti s různými stupni a druhy postižení.

3.4.1. Faktory vedoucí k zařazování dětí do SSŠ JAK

Do školy mohou být přijaty děti:

- s poruchami učení a následně chování,
- s rozumovým nadáním od pásma průměru, až po lehké mentální postižení
- se zdravotním oslabením (epilepsie, dieta, alergie atp.)
- nerozvinutou sociální inteligencí

Nemohou být přijati žáci:

- s těžším mentálním postižením
- vážnějšími smyslovými vadami
- s hlubší poruchou chování (ztráta respektu k autoritě, řádu, agresivní projevy)
- s tělesným postižením vyžadující bezbariérovou úpravu a asistenci
- s psychiatrickou diagnózou.

Waldorfská škola je přístupná všem dětem bez jakéhokoliv rozdílu.

Pro přijetí je nutný přijímací pohovor zahrnující především posouzení problému dítěte z hlediska vhodnosti školy, ochota ke spolupráci se školou. Uskutečňuje se mezi zástupci kolegia učitelů a rodiči, kteří následně dostávají propagační materiál, jsou provedeni po škole a mohou se přijít podívat na vyučování.

Poté dítě nastupuje na 2 měsíční diagnostický pobyt, který je možný prodloužit až na 6 měsíců. Během něj mají možnost rodiče i škola zhodnotit vhodnost přijetí. Rodiče se mohou rozhodnout ukončit pobyt kdykoli. Při přechodu z jiné školy je waldorfská škola oprávněna vést rozhovor s dřívějšími učiteli či nahlédnout do sešitů či vysvědčení, neboť dítě má speciální potřeby a je nutné o něm vědět co nejvíce.

Dítě, které nastupuje do 1. třídy prochází běžným zápisem. Musí však mít vyšetření a doporučení z pedagogicko-psychologické poradny či ze speciálně pedagogického centra.

Odhlášení lze provést kdykoli během roku. Waldorfská škola pozve rodiče i žáka na rozhovor o dalším vzdělání. Při odchodu dítě vyrovná všechny vzniklé závazky např. nedoplatky, vrácení knih a pomůcek.

Vyloučení dítěte ze základního stupně není možné. Lze pouze apelovat na rodiče žáka, aby dítě přehlásili na jiný, vhodnější typ školy. Děje se to zpravidla velmi výjimečně pouze tehdy, když se dodatečně ukáže, nevhodnost školy např. vážné poruchy chování, opakovaná šikana apod.

Na středním stupni lze žáka vyloučit z vážných důvodů, zejména pro neomluvené absence, opakované neplnění povinností apod.

3.4.2 Architektura a vybavení školy (Grecmanová H., 1996)

Výrazným prvkem řešení interiérů je rušení strohých pravoúhlých linií nejen lomenými prosvětlenými chodbami, ale i v úpravě stropů, osvětlení nebo obložení stěn a dveří. K vnitřní úpravě a pro vybavení tříd jsou využívány přírodní materiály, zdroj životní energie, kterou lze čerpat z vhodně upraveného prostředí.

Chodby ve waldorfské škole jsou jen nebesky modré. Třídy jsou vymalovány v barvě duhy od růžové (1.třída) po fialové (11.-12. ročník). Dítě během školní docházky projde celým duhovým spektrem. Odpovídá to rozpoložení v určitém věku dítěte. V prvním ročníku jsou děti ještě zasněné – růžová barva. S tímto souvisí celá výuka např. pohádky, využívání barev bez linií. Vše je uzpůsobeno věkovému rozpoložení dítěte.

Ve třídách nechybí ani dřevěný nábytek napuštěný včelím voskem a textilní doplňky z vlny, lnu a hedvábí. Výzdobu tvoří zejména dětské výtvarné práce a rukodělná činnost. Vše je účelně uspořádáno a budováno s ohledem na potřeby dětí, které se mají v prostorách školy cítit volně a příjemně.

3.4.3 Součásti školy: (dále dle www.sssjak.cz)

3.4.3.1 Speciální základní škola a Praktická střední škola

V **1. až 8. ročníku** výchova a vzdělávání probíhá podle osnov "Waldorfská škola - nižší stupeň" schválených MŠMT. Nároky v hlavních učebních předmětech jsou vždy uzpůsobeny úrovni konkrétní třídy, integrované děti pracují podle individuálních učebních plánů.

9. a 10. ročník je koncipován jako závěrečný ročník základního vzdělávání, ale též jako praktická škola.

Jsou v něm zařazeny bloky praxí, které se střídají ve čtrnáctidenních intervalech s teoretickou výukou. Po dokončení povinné školní docházky postoupí žáci (kteří jsou schopni dalšího rozvoje v naukových i praktických rukodělných činnostech) na vyšší stupeň.

Waldorfská škola má plány rámcové, vycházející z antroposofického centrálního postavení člověka a jeho vývojových stupňů s mezníky v 7., 9., 12. a 14. roce života. Důležité není penzum vědomostí, ale mezipředmětové vztahy prohlubující se ve vyšších ročnících.

V současné době škola pracuje na Školním vzdělávacím programu podle Rámcového vzdělávacího programu s přílohou pro žáky s lehkým mentálním postižením, podle kterého by měla škola začít vyučovat od září 2007.

3.4.3.2 Praktická škola

Je dvouletá, tzn. pro 11.-12.ročník. Postupuje podle osnov "Waldorfská škola pro vyšší stupeň".

Podle získaných praktických zkušeností a na základě individuálních schopností a dovedností jsou děti zařazeni dle výsledků přijímacího řízení do jedné ze dvou možných větví praktické školy.

Je možno přijmout i žáky z jiných speciálních či základních škol, kteří mají zájem dozrát a připravit se na přestup do OU nebo SOU.

Obory praktické výuky

- řezbářství a truhlářství
- kovářství
- šití
- tkaní - zpracování ovčí vlny
- keramika
- zemědělství a chovatelství

Větev A.

Žák se soustředí na dva příbuzné obory. Na konci 12. ročníku skládá závěrečnou zkoušku a obdrží Vysvědčení o závěrečné zkoušce.

Větev B.

Je určena pro žáky s hlubšími problémy. Jejich praxe (projdou postupně všemi nabízenými obory) jsou pojímány terapeuticky jako příprava na částečně samostatný život. Jedná se mj. o rozvoj dovedností potřebných v základních životních situacích a mezilidské komunikaci. Pro nedostatek vhodných prostor teoretická a praktická výuka probíhá i na odloučených pracovištích:

- řezbářská, truhlářská a kovářská dílna **pavilon Kampa**,
- učebny pro šití a keramiku areál SSŠ JAK **Opatov**
- zemědělské a chovatelské práce, kovářská dílna, zpracování ovčí vlny-tkaní, práce s proutím-pletení košíků **Stará Paka**

3.4.4 Učitel waldorfské školy (Pol M., 1995)

CITACE: „Učitel waldorfské školy je umělec v oblasti výchovy, který je schopen na správném místě, ve správném čase adekvátně reagovat, který hledá cestu k osobnosti dítěte a který svým jednáním odpovídá dětské individualitě. Tento učitel přijímá dítě jako jedinci, cítící a poznávací bytost.“ (Grecmanová H., 1996)

Pozoruhodné je učitelovo působení ve waldorfské škole projevující se v široké oblasti učiva, v kompetentnosti a kompetencích učitele, jež učivo zpracovává a zprostředkovává žákům.

Učitel sice pracuje s obecnými doporučeními Steinera a tématy učebního plánu, které vychází z potřeb příslušného věku, avšak jejich konkrétní náplň, metodické zpracování učiva, volba studijních materiálů a dalších prostředků si volí sám. Může je konzultovat s kolegy, avšak rozhodnutí a odpovědnost zůstávají na něm.

Učitel musí mít dostatečnou vnímavost, inteligenci, umělecké předpoklady, řemeslnou zručnost, smysl pro práci s dětmi a schopnost kontaktu s nimi. Úspěch waldorfské pedagogiky závisí na individuálních schopnostech jednotlivého učitele. Ve waldorfské škole nemusí všechny spojit jedna víra.

CITACE: „Každý učitel ve waldorfské škole se představuje jako osobnost způsobem svého přednesu, úrovní věcných znalostí, angažovaností pro věc a ochotou pomoci“ (Grecmanová H., 1996)

Rudolf Steiner vykresluje obraz učitele jako „milované autority“. Od dobrého učitele děti převezmou víc, než jim mohou dát učebnice a jiná média.

Od 1. do 8. ročníku učitel vyučuje hlavním předmětům jedné třídy a ostatní předměty vyučují odborní učitelé např. cizí jazyk, umělecké a praktické předměty.

Každý třídní učitel je zároveň učitelem určitého oboru, který vyučuje v jiných třídách např. hudba, cizí jazyk, ruční práce, řemeslo zahradnictví aj. Od 9. ročníku je výuka jednotlivých předmětů v rukou odborných učitelů. Každá třída je však dále svěřena jednomu učiteli, na kterého se přenáší organizační povinnosti dřívějšího třídního učitele

Vysokoškolské vzdělání není pro budoucího učitele waldorfské školy použitelné bez dalšího doplnění, a proto je zapotřebí dalšího speciálního školení.

Absolventi učitelských oborů mohou absolvovat jednoroční proseminář pro učitele waldorfských škol a dvouletý seminář, umožňující učit na nižším stupni. Studuje se formou víkendových kurzů a soustředění o prázdninách. Dvouletý kurz je určen učitelům pro práci s dětmi vyššího stupně a má stejnou formu. Je možné také navštěvovat víkendové kurzy, které jsou věnovány vždy určitému tématu.

3.5 Koncepce výuky (Pol M, 1995)

Intelektuální učení má tendenci bránit růstu a „promarnit“ tvořivé síly malých dětí. Tím, že waldorfská škola oproti mnoha jiným školám zdánlivě „zpožďuje“ intelektuální rozvoj dětí do doby, než považuje dítě za kognitivně a motivačně dostatečně připravené, získává prostor, jež využívá pro uvádění šířeji pojatého učebního plánu. Učební plán je upraven potřebám dítěte. Hlavní důležitost je po celou dobu přikládána vnitřnímu formování a prožívání studenta, neboť cílem je vývoj žáka, nikoli učební látka. Učitelé chtějí docílit, aby každé dítě našlo v učebním plánu pro sebe něco zajímavého v čem bude mít šanci vyniknout.

3.5.1 Epochové vyučování (dále dle *Pedagogiky Rudolfa Steinera*)

Výuka hlavních předmětů (matematika, mateřský jazyk, zeměpis, dějepis, přírodopis, fyzika, chemie, dějiny umění aj.) probíhá v tzv. epochách. Tu Steiner charakterizuje jako pevně vymezenou vyučovací jednotku s určitým obsahem, která umožňuje soustředění na jednu věc tak dlouho, jak je zapotřebí a s ohledem na vývojové stadium, ve kterém se právě děti nacházejí.

Epochu tvoří každodenní ranní devadesátiminutové vyučování, v němž se probírá jeden předmět po dobu dvou až čtyř týdnů. Děti se tak cele soustředí na jedno téma, které prožijí a zpracují do hloubky.

Předností epochového vyučování tkví v možnosti učitele se připravit na následující období velmi důkladně po stránce obsahové, metodické i didaktické, kdy může látku probrat v detailech a velmi intenzivně. Využívá se také efektu učení, tedy zapomínání a vzpomínání, neboť epocha se opakuje.

Specifika výuky v epochách

Neboť je výuka v epochách pro spoustu lidí zvláštní a neznámá, pokusím se shrnout její podstatu.

- ❖ Člověk má vždy přednost před učební látkou (učitel organizuje výuku se zřetelem na duševní specifika, individuální nadání i slabosti svých žáků).
- ❖ Výuka v epochách vyžaduje samostatnou práci na vytváření epochových sešitů, umožňuje výuku bez učebnic, zato s použitím encyklopedií a jiných pomůcek.
- ❖ Epochové vyučování souvisí s hygienickým uspořádáním dne, s principy racionálního a efektivního učení. Odpadá roztržitost výuky do jednotlivých, rychle po sobě následujících předmětů. Epochové vyučování umožňuje pomalejším žákům proniknout hlouběji do probírané látky, také dávat méně domácích úloh a je možná diferenciací žáků do skupin.
- ❖ Třída pracuje v pospolitosti a spolupráci tzn. většinou se nepropadá, aby se nezastavil vývoj ve všech ostatních předmětech a v sociální oblasti.
- ❖ Učební plán se tvoří ve spirále, epochy se opakují znovu na jiné úrovni a v jiných souvislostech.
- ❖ Během dne zaměstnávají celé tělo (ráno intelekt – hlavu, poté tělo rozvíjení citu – výtvarné práce a eurytmie, odpoledne vůli při pracovních činnostech).

Členění epochy

Velmi důležitý je rytmus. Hodina i celý roční plán je založen na tzv. nádechu a výdechu. Některé předměty se lépe učí v zimě např. matematika – člověk se stáhne do sebe - výdech, naopak některé předměty se lépe učí na jaře – nauka o rostlinách, zvířatech – nádech.

- Uvítání, , rytmická část, v které jsou zahrnuty písničky, říkadla a pohyb - nádech (dítě je otevřeno okolnímu světu)
- vyučovací část, zaměřena na působení hlavy, dítě je koncentrováno do sebe - výdech
- vyprávěcí část, která má třídu zharmonizovat a zklidnit. Je individuální pro někoho je nádechem, pro někoho výdechem. Zařazení různých her, při unavenosti žáků. Přestávka je samozřejmě nádechem.

Jednotlivé předměty a témata se prolínají. Učební látka je učena tak, aby byla prožita všemi smysly a rovnoměrně zaměstnávala myšlení, cítění i vůli. Děti si tak zvykají chápat obraz světa ve vzájemných souvislostech a ve vztahu k člověku. Jde o dosažení souladu mezi věděním, uměním a duchovními hodnotami.

Od devátého ročníku se na samostatnost žáků klade větší důraz a začíná se střídat teoretická výuka s praktickou např. obory lidské práce, budování vztahu k práci. Mění se učitelé pro jednotlivé epochy, třídní učitel stále více plní úlohu rádce.

3.5.2 Ostatní předměty.

Ostatní předměty (cizí jazyky, umělecké předměty, tělesná výchova, pracovní vyučování aj.) se vyučují v tradičních vyučovacích hodinách.

Velký důraz je kladen na umělecké a praktické činnosti, které jsou využívány i terapeuticky. Každé dítě má možnost nalézt v učebním plánu obor, ve kterém vynikne. Do výchovně-vzdělávacího působení ve SSŠ JAK jsou zařazeny i méně obvyklé činnosti např. hipoterapie, tvořivá dramatika, řemeslné epochy, péče o domácí zvířectvo, možnost hudebního rozvoje ve školním orchestru).

3.5.3 Volba učebních materiálů

Učitel si je připravuje sám nebo ve spolupráci s kolegy, popř. si děti zpracovávají zadané referáty. Nepoužívají se klasické učebnice, ale veškerou látku si děti zaznamenávají a zakreslují pod vedením pedagoga do epochových sešitů.

Takto může učitel vybrané učivo lépe přizpůsobit jednotlivým dětem a konkrétní situaci. Jeho kompetence jsou vedeny osnovami, zároveň však poskytují velkou svobodu.

3.5.4 Hodnocení žáků (Svobodová J., 1995)

Školní výsledky se hodnotí jako životní výkon člověka, přičemž se zdůrazňují jeho schopnosti a nadání, které je třeba rozvinout. Chyba je považována za běžnou součást učení, přičemž žák nemůže být stejně silný ve všech předmětech. Ve vyšších třídách jsou žáci zkoušeni pomocí znalostních testů a praktických zkoušek. Vědomosti nejsou hodnoceny známkami, ale slovně pro podpoření motivace. O výsledcích žáků jsou rodiče informováni na třídních schůzkách, které probíhají jedenkrát měsíčně.

Vysvědčení vydávané pouze na konci roku má podobu slovního hodnocení, které popisuje dosažený stav vědomostí a dovedností. Vynikající výkony vyzvedá, poukazuje na slabá místa a vysvětluje jejich příčiny, udílí rady pro další práci. Vystihuje velmi dobře především individuální schopnosti a pokroky dítěte. Snaží se spravedlivě ukázat, čeho žák dosáhl ve srovnání s minulým obdobím, kam až došel, jaký udělal pokrok. Jednotlivé posudky se prohovoří se žákem způsobem, který odpovídá jeho věku.

Žáci dostávají vysvědčení doplněné krátkým veršem, pohádkou, příběhem. Jde o umělecké zpracování vysvědčení, „vzkaz“ na čem by dítě mělo zapracovat.

Na písemnou žádost žáka nebo rodičů je možno změnit slovní hodnocení v obvyklou formu, kde se dosažený stav vyjádří známkami např. při přestupu žáka na jinou školu. Pravidlem je, že žádný žák nemusí z důvodů neprospěchu v jednom nebo více předmětech celý rok opakovat.

3.5.5 Spolupráce rodičů se školou a nadace (dále dle www.sssjak.cz)

Díky úzké spolupráci školy s rodinou dítěte vzniká mnohem důvěrnější vztah, ze kterého mohou těžit všichni zúčastnění. Děti vyžadují větší míru pochopení, pomoci, zájmu, citu a času. Kromě osobního nasazení, kdy přirozeně každý rodič pomáhá své ratolesti zvládnout požadavky dané učební látkou, očekává škola soulad ve výchovném působení a také pomoc v širším záběru např. účast a organizace při školních akcích aj. Pevný rámec této spolupráci dává Nadace pro rozvoj činnosti SSŠ JAK.

Nadace JAK napomáhá činnosti školy v jejím působení. Při zajištění řady aktivit škola potřebuje a vítá pomoc (konání mnohých akcí závisí na podpoře a zájmu rodičů). Nadace JAK také vlastní a provozuje nadační dům v Roškopově u Staré Paky.

3.5.6 Roškopov u Staré Paky.

K uskutečňování dalších výukových a výchovných záměrů školy slouží dvě budovy.

3.5.6.1 Venkovské hospodářství – 1. dům

Obytný domek, který je ve vlastnictví Nadace JAK, má v současné době kapacitu jedné třídy s pedagogickým doprovodem.

Jeho využití je pevně stanoveno takto:

1. - 2. třída: osamostatňování od rodiny, nácvik sebeobsluhy
3. třída: řemeslná a zemědělské epocha (Jak lidé stavěli domy, Zrno a chléb)
4. - 6. třída: epochy související s pozorováním přírody
8. - 9. třída: lyžařský výcvik, ekologie, kování

3.5.6.2 Venkovské hospodářství – 2. dům

Druhý dům slouží vyššímu stupni. V přízemí byly dobudovány dvě dílny. V patře je obydlí pro šest až osm žáků druhého stupně včetně jejich pedagogů.

Využití domu:

- dílna k výrobě keramiky a pletení košíků
- dílna pro tkaní a zpracování vlny
- obor chovatelství (stáj s koníkem, ve dvoře ovčinec a kozinec)
- kovářské a pěstitelské praxe

Celý komplex funguje jako malé venkovské hospodářství. Žáci se učí postarat nejen sami o sebe, ale i o druhé. Zvykají si na denní rytmus a řád, který se odvíjí v souladu s rytmickým střídáním ročních období.

V okolí se podařilo navázat dobré sousedské vztahy. OÚ Stará Paka vítá oživení, ke kterému ve vesnici došlo díky přítomnosti dětí a pedagogů.

3.6 Občanské sdružení TYMYJÁN

Vzniklo na sklonku roku 2001 jako nová iniciativa, která se vyčlenila z Nadace JAK. Jeho členy jsou převážně pedagogové a vychovatelé, kteří chtějí

usnadnit vstup do života znevýhodněným jedincům, převážně absolventům SSŠ JAK.

Tato škola umožňuje vzdělávání alternativním způsobem na základech waldorfské pedagogiky. Mnozí absolventi Praktické waldorfské školy budou velmi obtížně hledat uplatnění ve velkoměstském prostředí, proto potřebují další zácvik pro samostatný život nebo život s asistencí.

Sdružení se vyčlenilo jako nová ideová iniciativa z Nadace JAK, pro naplňování svých cílů využívá nemovitého majetku Nadace v Roškopově 58, Stará Paka. V této obci škola získala další objekt, tudíž by se vytvořil celý trojčlenný komplex seskupený kolem větší louky.

Třetí budova by poskytovala možnost delších pobytů (3 - 6 měsíců) dospělým handicapovaným z důvodu začlenění do běžné společnosti. Jednalo by se o postižené jedince, kterým je přiznán invalidní důchod. Tito lidé pro hloubku svého postižení většinou nestačí běžnému pracovnímu tempu, nejsou schopni samostatného jednání bez kontroly či dozoru, jejich mentální úroveň jim nezaručuje pochopení a sociální vstřícnost okolí. Veškeré činnosti vyplňující jejich čas během pobytu by byly terapeutického rázu v tom nejširším slova smyslu (malování, modelování, muzicírování, vyprávění, eurytmie).

Potřeba vedení, asistence, pomocné ruky je výzvou a možností pro lidi bez postižení nebo jedince, jejichž problém lze specifikovat jako zdravotní v užším slova smyslu (EPI, DIA).

Finanční zajištění provozu projektu by mělo pocházet z dotací, peněžních darů, sponzorských darů, státních dotací a grantů, příspěvků obcí, odkazů a dědictví, zisků z osvětové činnosti, kulturních akcí, sbírek a prodeje výrobků členů společenství.

Sdružení TYMYJÁn bude usilovat o realizaci principů, které daly **vznik jeho názvu:**

TY - to je ten druhý, člověk, zvíře či rostlina, materiál se kterým pracuji. TEBE chci poznat, pochopit naučit se s TEBOU sociálně žít, respektovat TĚ v TVÝCH zvláštěnostech i jedinečnosti

MY - tvoříme společenství, kde každý obdarovává ostatní podle svých schopností a všichni se obohacujeme možnostmi přijímat

JÁ - ustupuji dobrovolně do pozadí, orientuji se ne egoisticky pouze na své potřeby a chtění, uvědomuji si, že moje svoboda končí na hranici omezování svobody druhého jedince, který se mnou vytváří společenství **MY**

Sociální zákon podle Rudolfa Steinera:

„Blahobyt společnosti je tím větší, čím méně požaduje každý jednotlivec, aby měl příjem ze svého příspěvku, a čím více z jeho potřeb je uspokojováno činností ostatních.“

4. Arteterapie

4.1 Definice oboru (www.arteterapie.cz)

Arteterapie je léčebný postup, který využívá výtvarného projevu jako hlavního prostředku poznání a ovlivnění lidské psychiky a mezilidských vztahů. Někdy bývá přiřazována k psychoterapii, jindy je pojímána jako svébytný obor.

Obvykle se rozlišují dva základní proudy, a to terapie uměním, v níž se klade důraz na léčebný potenciál tvůrčí činnosti samotné a artpsychoterapie, kde výtvořky a prožitky z procesu tvorby jsou dále psychoterapeuticky zpracovávány.

4.2 Historie arteterapie

Termín zavedl J. M. Charcot v 2. polovině 19. století.

Předstupněm ve vývoji arteterapie jako profese bylo zkoumání výtvarné produkce duševně nemocných, zaměřené původně spíše k upřesnění diagnózy. Jako terapeutická metoda se arteterapie začala cíleně využívat ve 30. až 40. letech dvacátého století. Průkopníky arteterapie byli většinou výtvarníci, kteří prošli psychoterapií a hledali možnosti propojení výtvarného působení s psychoterapeutickými postupy a jejich uplatnění v léčbě např. Lewis, Kramerová a další).

U nás se arteterapie využívala od 50. let v různých léčebných a psychoterapeutických zařízeních jako součást psychoterapie. V 70. letech vznikla arteterapeutická sekce vedená PhDr. D. Kocábovou, v níž se sdružovali zájemci o danou problematiku a byly pořádány speciální semináře a dílny. V průběhu 80. let narůstala popularita arteterapie zvláště mezi studenty a absolventy speciální pedagogiky, neboť byla začleněna do plánů výuky. Počátkem 90. let, zásluhou PhDr. M. Kyzoura, bylo na Jihočeské univerzitě otevřeno bakalářské studium

arteterapie. V roce 1994 vznikla Česká arteterapeutická asociace, jako samostatné profesní sdružení.

PSYCHOTERAPIE A ARTETERAPIE ...

(www.zdravikrasa.cz/psychologie/arteterapie.htm - Mgr. Draga Čermáková)

...někdy už člověk není schopen mluvit o svých problémech, ale pořád ještě může malovat...

Cílem psychoterapie je umožnit poznat své vlastní možnosti, změnit kvalitu vnímání a sebezpožívání, celkově rozvíjet svou osobnost. Pomáhá navázat kontakty s okolím, pochopit vztahy.

4.3 Arteterapie v současnosti (Valenta M., 1997)

Výtvarná terapie může být použita buď jako samostatná metoda nebo jako metoda vhodně kombinovatelná s ostatními terapiemi. Co se týká jejích vlastních postupů, lze je rozdělit do následujících skupin:

1. volný výtvarný projev – ten pracuje se spontaneitou, vyvolanou hlavně hrou
2. tématický výtvarný projev – je zaměřen na konfliktní témata
3. výtvarný projev při hudbě – využívá specifických vlastností hudby bezprostředně a intenzivně působit na psychomotoriku člověka a dělí se na asociativní výtvarný projev (ztvárnění asociací vyvolaných hudbou) a muzikomalbu (ztvárnění hudby)
4. skupinové výtvarné činnosti – pracují se skupinovou dynamikou a jsou významné pro svoji sociometrickou hodnotu i jako činitel úpravy sociálních vztahů
5. řízený výtvarný projev – pracuje s přímou intervencí terapeuta do výtvarné činnosti člověka.

Typy výtvarných technik:

- kreslení – působíme na rozum
- malování – působíme na cit
- modelování – působíme na vůli

5. Hipoterapie *(Propagační materiály sdružení Sraz)*

5.1 Definice oboru

Hipoterapií nazýváme léčbu pomocí koně, přinášející netradiční a účinný druh rehabilitace, zlepšení zdraví, ale i radost. Má velmi pozitivní účinky na člověka, harmonizuje tělo i duši. Má však také svá omezení a není samospasitelná, jak se někdy může zdát. Indikuje ji odborný lékař a je pouze doplňkem celostní léčby.

Dělení hipoterapie:

- ❖ Jezdění pedagogicko psychologické (týká se hlavně psychiatrie, poruch učení a chování)
- ❖ Sport handicapovaných
- ❖ Hiporehabilitace

5.2 Historie hipoterapie

První nepřímé zmínky o léčebném využití koně se objevují ve filozofických úvahách Marca Aurelia v jeho díle "Hovory se sebou", které bylo napsáno v letech 171-179 n.l. na území Slovenska. Další písemné podklady z té doby pocházejí i od císařova osobního lékaře Galéna, nedá se ještě hovořit o cíleném využívání koně k léčebným účelům. Další zmínky o léčebném působení koně nacházíme u Hippokrata.

Ve středověku se touto metodou nikdo nezabýval. V renesanci Merkurialis zmiňuje o různých účincích při různých chodech koně. Velmi bohaté na literární příspěvky je v tomto oboru 18. století. Osobní lékař Marie Terezie a Maximilian Stoll doporučovali jízdu na koni u lidí s duševními poruchami. První sportovně medicínská učebnice "Medicina Gymnastica" (Vyšla v roce 1750) označuje jízdu na koni jako nejdůležitější gymnastické cvičení a popisuje účinky jízdy na "tělo i ducha." V roce 1782 vychází kniha "Léčebná a chirurgická gymnastika, neboli výzkum o užtku pohybu", autorem je J. C. Tissot. Poprvé se zde dovídáme, že nejdůležitějším chodem koně pro terapii je krok, to platí dodnes. V tomto století také prof. Samuel Teodor vidí léčebné působení v trojrozměrném pohybu koňského hřbetu, jedná se o soudobé pojetí hipoterapie.

K pravidelnému využívání koně k léčebným účelům dochází až zhruba v 60.-70. letech 19. století, zvláště v Německu a v Anglii. V Čechách uvádí Vyhnálek první snahy o provozování hipoterapie až kolem roku 1880.

Na začátku 20. století se léčebné jezdectví dostává do středu zájmu zdravotníků. Po první světové válce se používá kůň k rehabilitaci válečných invalidů. V 60. letech vznikají

organizace zabývající se hipoterapií prakticky v celé Evropě a i USA. Skromné začátky v naší republice se datují od roku 1947. Garantem hipoterapie v České republice je Česká hiporehabilitační společnost (ČHS), která byla založena v roce 1991. Sdružuje lékaře, fyzioterapeuty, pedagogy i jezdecké instruktory, kteří používají koně v lékařství, pedagogice i sportu. Sdružuje i pacienty a rodiče handicapovaných dětí. ČHS je členem mezinárodní organizace FRDI (The Federation of Riding for the Disabled International).

5.3 Pro koho je vhodná hipoterapie

Hipoterapii se aplikuje u dětí jak s tělesným tak i s mentálním či kombinovaným postižením. Jejího působení využívají především neurologičtí pacienti (dětská mozková obrna, roztroušená skleróza, posttraumatické a pozánětlivé neurologické symptomy), pacienti s ortopedickými vadami (vadné držení těla, skolióza, degenerativní změny páteře).

Hipoterapii jako součást rehabilitační péče předepisuje většinou neurolog, ortoped nebo internista, který musí pacienta v průběhu léčby pravidelně kontrolovat.

5.3.1 Podmínky správného fungování léčby:

- dostatečně pohyblivé kyčle a pánev
- dostatečné napětí svalstva (kvůli zvládnutí sedu).

5.3.2 Faktory bránící léčbě:

- přílišný strach a úzkost (brání uvolnění a schopností přijímat léčivé impulzy)
- nadměrná skolióza páteře
- velká četnost epileptických záchvatů.

5.4 Účinky léčby

Psychosociální vliv na postiženého má prostředí jízdárny, které je na rozdíl od stereotypního režimu zdravotnických nebo ústavních zařízení plné nových podnětů. Jízda na koni nebo jen kontakt s ním má nezanedbatelný vliv na lidskou psychiku. Kladný vliv má také citový vztah ke koním i lidem kolem nich. Prožívané emoce mají většinou silný motivační efekt, který přispívá ke zvládnutí agrese a uvolnění úzkosti i zábran.

Kůň, jehož hřbet je zdrojem třídimenzionálních pohybových podnětů, stimuluje jezdce. Zvíře napodobuje chůzový mechanismus člověka, jehož končetiny jsou odlehčené,

a společný pohyb vede k uvolňování ztuhlých svalů. Senzomotorické impulsy se přenášejí i na páteř, která se zapojením mezižeberních a zádových svalů napřimuje, a tak dochází i k prohlubování dechu. Kolébavý pomalý chod uklidňuje, rychlejší pak nutí balancovat, vyžaduje zvýšenou pozornost a soustředění.

Hipoterapie zlepšuje chůzi, oslabuje svalové napětí, pomáhá rozvoji dosud nezvládnutých pohybů, koordinaci pohybu, zesílení a sjednocení senzomotoriky, zlepšení rovnováhy, znovunabytí řeči, zvyšování sebedůvěry i zlepšování adaptace jednotlivců. Kůň také zlepšuje pacientovu schopnost přizpůsobení, sebeprosazení a zároveň zaměstnává všechny jeho smysly. To je také důvod, proč délka výuky trvá přibližně 20 minut. Frekvence návštěvy dětí je jedenkrát týdně.

Hiporehabilitace napomáhá ujasnění si reálných schopností.

5.5 Průběh hodiny v SSŠ JAK

Děti dochází na hipoterapii od 4.-6. ročníku. Hodina probíhá v Toulcově dvoře v odpoledních hodinách, kdy si děti vyzvednou dva učitelé přímo ze školy a doprovodí je na jízdárnu.

Děti se zde převléknou do staršího oblečení a dostanou jezdeckou helmu.

Pro hipoterapii jsou vybíráni koně krotcí, menšího vzrůstu s přátelskou povahou. Pracuje se vždy ve dvojicích. Jedno dítě koně vodí a druhé dítě na koni cvičí. Začíná se jednoduššími cviky až ke složitějším, které jsou děti schopny zvládnout. Asi po 20 minutách se děti vymění.

Celou hodinu vede zkušený fyzioterapeut, který je odpovědný za dítě a hipolog, který je odpovědný za koně. Přítomni jsou také dva učitelé, kteří děti přivedli.

Někdy místo pobytu na jízdárně, se děti jdou v doprovodu učitelů s koňmi projít. Nutností je teplejší oblečení, zvláště v chladnějších podzimních dnech.

Po skončení hodiny děti s radostí o koně pečují, čistí je, češou jim ocas i hřívu a pomáhají při krmení a sedlání.

Poté se děti převléknou a jsou učiteli dovezeni zpět ke škole, kde si je vyzvedávají rodiče, nebo odcházejí domů samy.

6. Muzikoterapie

CITACE: „Hudební tón má schopnost okamžité ozvěny v našem srdci, proto odjakživa hudba mohla být pro člověka vzácným a velmi účinným lékem.“ (PhDr. Marina Stejskalová, CSc.)

6.1 Historie muzikoterapie (dále dle www.sweb.cz/muzikoterapie)

Muzikoterapie byla v dávných dobách brána jako součást hudby každodenního života a nebyla od ní oddělena, jak je tomu bohužel dnes. Je stará jako lidstvo samo. V těch časech byly léčivé schopnosti hudby rozvinuty v maximální míře. Všichni její kouzelnou moc prožívali a nechali se léčit. Prastaré umění léčit se hudbou se mnohokrát ztratilo, mnohokrát bylo znovu nalezeno a dnes ho opět pracně objevujeme a nacházíme.

6.2 Definice oboru

Muzikoterapie nebo-li léčba hudbou je moderní metodou psychoterapie. V současné době se aktivně používá v Anglii, Německu, Rakousku, Itálii, Francii, Kanadě a USA.

Léčivá síla hudby pramení z přítomnosti řádu a harmonie v hudebních zákonitostech. Jejich cíleným využitím je možné pomoci uspořádat a vyvážit to, co člověk prožívá sám v sobě jako nevyrovnanost, stres nebo určitou jednostrannost těla či duše. I tam, kde není možné docílit trvalejší změny, dává hudba člověku možnost prožít alespoň na chvíli stav harmonie, vyrovnanosti a uvolnění.

Muzikoterapie je velmi účinná metoda při léčbě psychosomatických potíží, například pocitu úzkosti, depresi, poruch spánku, komunikačních problémech. Ve formě pohybové terapie je schopna zlepšit tělesnou kondici, přispět k zvýšení sebevědomí. Ve formě zvukoterapie a imaginací s hudbou podporuje pozitivní myšlení, mění pohled na svět. Přispívá k rozvoji smyslu pro rytmus, rozvoji řeči. Zlepšuje schopnost koncentrace a nabízí prostor pro relaxaci.

Mnoho vědeckých oborů si dnes přivlastňuje muzikoterapii, která však zůstává samostatnou terapeutickou disciplínou se schopností proniknout nejhluběji do složek lidské bytosti.

6.3 Náplň hodiny

Cílem muzikoterapie není výuka hudebních znalostí a dovedností, neboť hudba je využívána spíše jako prostředek práce na sobě samém, a proto není zapotřebí žádných předchozích zkušeností s hrou na hudební nástroje ani znalostí hudební teorie.

Děti se též učí lépe komunikovat s okolím: naslouchat sobě, svým náladám a potřebám, ale zároveň vnímat a respektovat potřeby ostatních lidí.

Způsob práce spočívá výhradně ve využití živé hudby, ať již jde o naslouchání či aktivní hru na hudební nástroje např. dřívka, buben, ozvučné bloky, rolníčky a hrou na tělo např. tleskání, dupání, pleskání.

Emoce, ač jsou mnohdy zakazované, jsou přesto lidské a přirozené a při muzikoterapii si je děti mohou svobodně prožít. Někdy v sobě děti mají potlačené emoce a hraním na nástroj se může jejich psychika uvolnit. To co dětem škodí a způsobuje stres, odchází ven např. smíchem, tancem, pláčem, křikem atd.

Dětem je k dispozici široké spektrum strunných, dechových i bicích nástrojů speciálně navržených pro muzikoterapeutické využití. Mnohé z nich lze jednoduše využít též k běžnému hraní, doprovodu písní, ale i při koncertních vystoupeních. Důležitý nástroj je také lidský hlas. Jeho kultivace zpěvem patří k nejsilnějším podnětům muzikoterapie.

Muzikoterapeutická sezení probíhají individuálně zpravidla jednou týdně.

6.4 Vybavení hudební třídy (www.delos.cz)

Hudební třída je vybavena pestrou škálou neobvyklých hudebních nástrojů (viz příloha), které lze využít v terapii, výuce, pro individuální potřebu či pro pouhou radost ze hry. U většiny z nich není k jejich rozeznání zapotřebí dlouhého a složitého učení a hrát na ně může každý bez rozdílu věku či talentu. Každý z těchto nástrojů v sobě skrývá jinou kvalitu a má své specifické možnosti uplatnění. Například lyry v pentatonickém ladění jsou velmi snadno ovladatelné a použitelné při zklidňování a uspávání dětí.

6.5 Úsměvná budoucnost aneb co by mohlo být za padesát let...

Dnes už se nám zdá neuvěřitelné, že ještě před padesáti lety se akutní bronchitida neléčila Chopinovým Klavírním koncertem, ale masivními dávkami kyseliny acetylsalicylové, že pacienti postižení revmatismem tehdy netušili nic o terapeutických možnostech pozdních Beethovenových kvartetů a že kvůli kdejaké kolice se člověk ocitl s rozřezanými vnitřnostmi na operačním stole, aniž by tušil, že Klavírní trio Alfreda Šnitkeho dokáže rozdrtit ledvinový kámen na prach.

Díky pokroku v muzikoterapii se nemocnice už dávno proměnily v posluchárny a lékař poloviny 21.století je především hudebním vědcem. (Zdravotní rozhledy, únor 2055)

CITACE: „Poznání krásy světa je cílem všeho našeho úsilí...“ (Otokar Březina: *Eseje, Krása světa*)

7. Eurytmie (*Pedagogika Rudolfa Steinera*)

Výrazným předmětem, který je pro waldorfský systém typický, je eurytmie – „viditelná řeč“ v hláskové eurytmii a „viditelná hudba“ pokud se jedná o eurytmii tónovou. Nejedná se jen o mimiku nebo taneční pohyb, ale o zaměstnání celého těla pro vyjádření myšlenky nebo hudby. Není to jen tělesná výchova, je to umění vyjádřit pohybem umělecké dílo nebo vlastní prožitek.

Na tomto základu Steiner vytvořil eurytmii uměleckou (přednášení básní, vyprávění,dramatických děl, hudebních skladeb i orchestrálních děl), eurytmii pedagogickou (žák se učí pohybovat a orientovat se v prostoru a při nácviu uměleckých děl se učí vést své pohyby tak, aby dokázal tělem vyjádřit to, čím je jeho duše. Třetím typem je eurytmie léčebná, která je používána jako pohybová terapie, ovšem jen pod vedením lékaře.

Eurytmie vychází z hlásek řeči (tj. ze samohlásek a souhlásek). Samohlásky vyjadřují naše vnitřní zážitky a nálady. Každá samohláska i souhláska má svůj specifický pohyb. Eurytmie je tedy viditelnou řečí a viditelným zpěvem, uměním, které vytvořil Rudolf Steiner. Když se vžíváme do hlásek a tónů a utváříme eurytmická gesta, pak jde o činnost, při níž se uplatňují všechny duševní síly a celé lidské tělo může vyvíjet takovou vůli, jež zůstává člověku po celý život. Vychází z věkových specifíků dětí a dosahuje překvapivě dobrých výsledků. Eurytmii vychází vstříc přirozená láska dětí k pohybu.

8. Botmerova gymnastika

Botmerova gymnastika byla zavedena z důvodu nelehkého přechodu dětí ze staršího školního věku do puberty. Děti již eurytmie nebavila, a proto bylo nutno vymyslet nějakou jinou formu pohybových aktivit.

Hodinu Botmerovy gymnastiky ve SŠ JAK lze charakterizovat jako zábavnou formu tělesné výchovy s jejími prvky, neboť možnosti dětí jsou omezené a není možné ji cvičit celých 45 minut.

Hodina je tedy rozčleněna do tří částí:

1. sociální cvičení ve skupinách či jednotlivě
2. prvky Botmerovy gymnastiky
3. závěrečná hra

Děti cvičí různé sestavy a cvičení s ohledem na své vývojové stádium. Tuto hodinu lze přirovnat ke cvičení „Sokola“, avšak formy cviků jsou přizpůsobeny věku a postižení dítěte. Je zde velmi dbáno na kvalitu prožitku.

Hodina je pevně stanovena v rozvrhu od 4. třídy jedenkrát týdně, kdy zábavnou formou cvičí celá třída. Postupně se cvičení zdokonalují a přidávají se různá říkadla. Od 9. třídy mají děti možnost prožít staré řecké olympijské disciplíny, jako např. hod diskem, oštěpem aj.

Botmerova gymnastika na klasickou tělesnou výchovu navazuje různými formami pohybu jako jsou běh, skok, hod aj. Každý rok v Botmerově gymnastice má své ústřední téma např. skoky, atletické disciplíny aj.

Hodina je vhodná pro všechny děti, neboť každý cvičí dle svých individuálních možností. Děti tato hodina velice baví.

Botmerova gymnastika je charakteristická pro všechny waldorfské školy, nicméně učitelů, kteří by byli kompetentní k její výuce, je velmi málo.

9. Literatura:

- Časopis: **Psychologie dnes** č.7-8 (článek - **Muzikoterapie agrese** - *Marina Stejskalová*)
- Propagační materiály sdružení Sraz, kde děti absolvují hipoterapii
- Internet: www.arteterapie.cz
- Internet: www.delos.cz/muzikoterapie.php - stránky muzikoterapeuta Jana Chromečka učitele SSŠ JAK
- Internet: www.sssjak.cz - stránky školy
- Internet: www.sweb.cz/muzikoterapie - Muzikoterapeutický rozcestník - článek Seriál o muzikoterapii s PaedDr. Lubomírem Holzerem
- Internet: www.zdravikrasa.cz/psychologie/arteterapie.htm - Mgr Draga Čermáková
- Grecmanová H., Urbanová E.: Waldorfská škola, nakladatelství HANEX, 1996, str.145
- Hartl, Hartlová: Psychologický slovník, nakladatelství Portál, 2000, str. 774
- Hurník L.: Tajemství hudby, nakladatelství Grada - Praha, 2000, str. 133
- Pol M.: Izolovaná alternativa nebo zajímavý podnět pro jiné školy, Masarykova univerzita, Brno 1995
- Renotierová M., Ludíková L. a kolektiv: Speciální pedagogika, Univerzita Palackého Olomouc 2005, str. 313
- Sovák M.: Nárys speciální pedagogiky, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1986, str. 231
- Svobodová J., Jůva V.: Alternativní školy, nakladatelství PAIDO edice pedagogické literatury, Brno 1995, str. 76
- Vágnerová M., Hajd-Mousová Z., Štech S.: Psychologie handicapu, Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum 2001, str. 230
- Valenta M., Krejčířová O: Psychopedie, Olomouc, nakladatelství Netopejr, 1997, str. 193

- Váňa Z.: Výchova ke svobodě – Pedagogika Rudolfa Steinera, nakladatelství Baltazar, Praha 1991, str. 263
- Žáčková H., Jucovičová D.: Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU, nakladatelství D&H, Praha

Praktická část

Úvod k praktické části

Mým hlavním cílem v této diplomové práci bylo zjistit, jaké děti se vlastně ve škole vyskytují. Získávat osobní informace o dětech bylo dosti složité, neboť jsem nemohla riskovat, obnovení negativních pocitů např. při přestupu dítěte ze ZŠ do SSŠ JAK. Čerpala jsem tudíž ze všech možností, které se mi naskytly. Absolvovala jsem zde týdenní praxi, pomocí dotazníků jsem komunikovala s dětmi i rodiči, následovaly rozhovory s učiteli a speciálním pedagogem. V neposlední řadě jsem zkoumala dokumenty, které mi škola poskytla pouze k nahlédnutí, tudíž nemohou být součástí této práce. Jejich výsledky jsou zpracovány v dotaznících a kasuistikách.

Po zpracování všech informací z různých zdrojů jsem došla k závěru, že tuto školu navštěvují rozličné děti s různými vadami, ale spíše průměrným až podprůměrným intelektem. Jak ukazují grafy č. 3 a 4 na straně 2. Ve škole se nevyskytují děti s vážnými poruchami, jako jsou např. těžké mentální retardace aj.

Situaci dokreslují kasuistiky (případové studie) na str. Jejich zpracování také nebylo jednoduché, neboť některé děti již školu nenavštěvují, a proto od nich nešlo získat více informací. Vybrala jsem si záměrně ty děti, u kterých byl dlouhodobě sledovaný jejich vývoj a výraznější pozitivní postup.

Jako další cíl jsem si zvolila zjistit, které předměty děti baví, v čem se zlepšují a jaké předměty jim činí potíže. Tyto informace jsou zpracovány v dotazníku č. 2.3, ale také v grafech č. 5 na straně 3 a grafech č. 6 a 7 na straně 4.

Mými dalšími cíly bylo zjistit, jaké mínění mají rodiče o této škole, zda jsou se školou a přístupem učitelů spokojeni a v neposlední řadě, z jakého důvodu si tuto školu vybrali.

Všechny tyto informace dokresluje dotazník č. 2.4 na straně 4, ale také graf č. 8 a 9 na straně 5.

Z mého pohledu se mi cíle diplomové práce, přes výše zmíněné problémy a své možnosti, podařilo adekvátně vyhodnotit a zpracovat. Nebylo možné se např. antroposofií detailněji zabývat, neboť je tato věda velmi propracovaná a rozsáhlá. Bylo by také asi nutné absolvovat kurz waldorfské pedagogiky, ale jak jsem se již zmínila, antroposofie nebyla hlavní náplní mé práce.

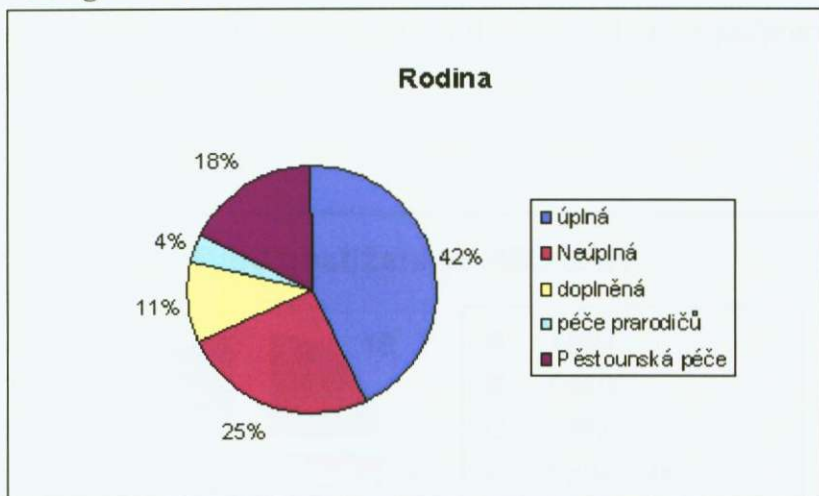
1. Grafy

1.1 Z jakých rodin děti pocházejí

Hypotéza 1: Děti ve SSŠ JAK jsou většinou z úplných a harmonických rodin.

Dle dotazníků bylo zjištěno, že většina dětí (42%) z 1. až 5. třídy, pochází z úplných rodin.

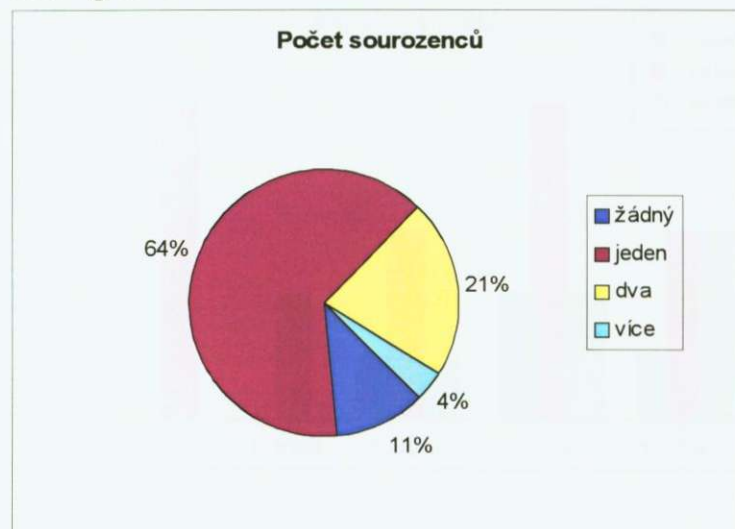
1.1.1 graf č. 1

Hypotéza 2: Děti ve SSŠ JAK mají většinou jednoho sourozence.

Dle dotazníků bylo zjištěno, že většina dětí má opravdu jednoho sourozence, popřípadě dva.

1.1.2 graf č. 2

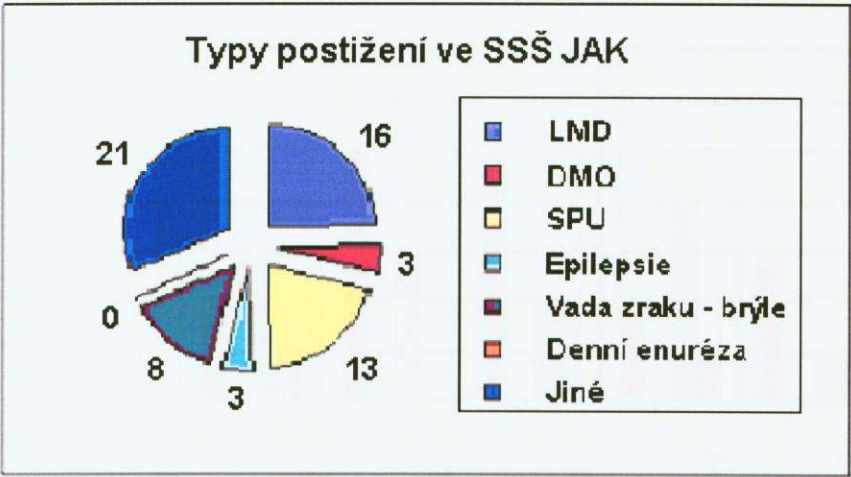

1.2 Jaké děti navštěvují SSŠ JAK

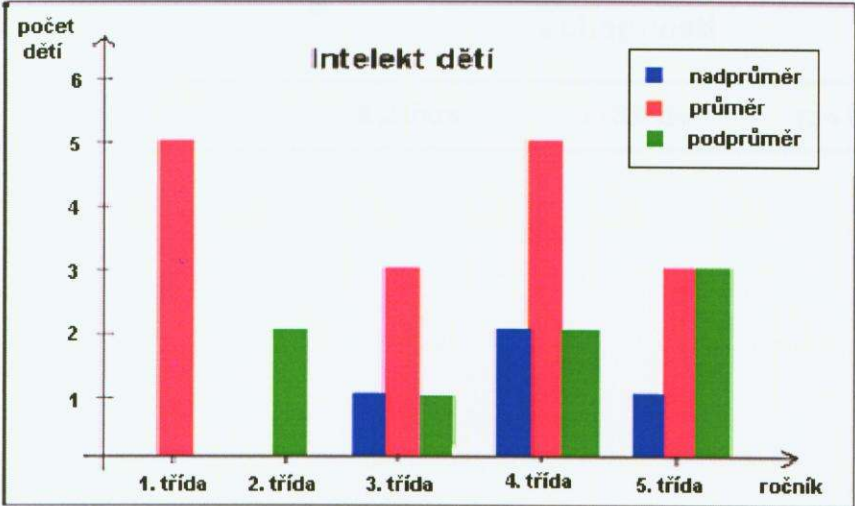
Hypotéza 3: SSŠ JAK navštěvují děti s nejrůznějšími druhy postižení a spíše průměrným intelektem.

Dle dotazníků vyplňovaných učiteli byly v 1. až 5. třídě zjištěny různé druhy postižení. Mezi nejčastějšími patřily LMD (16 dětí), SPU (13 dětí) a nejvíce jiná postižení, než jsou zde uvedena, např. mentální retardace, aj. Z hlediska intelektového školu navštěvují spíše děti s průměrným intelektem (viz graf č. 4). Děti s podprůměrným intelektem jsou zde integrovány.

1.2.1 graf č.3

1.2.2 graf č. 4

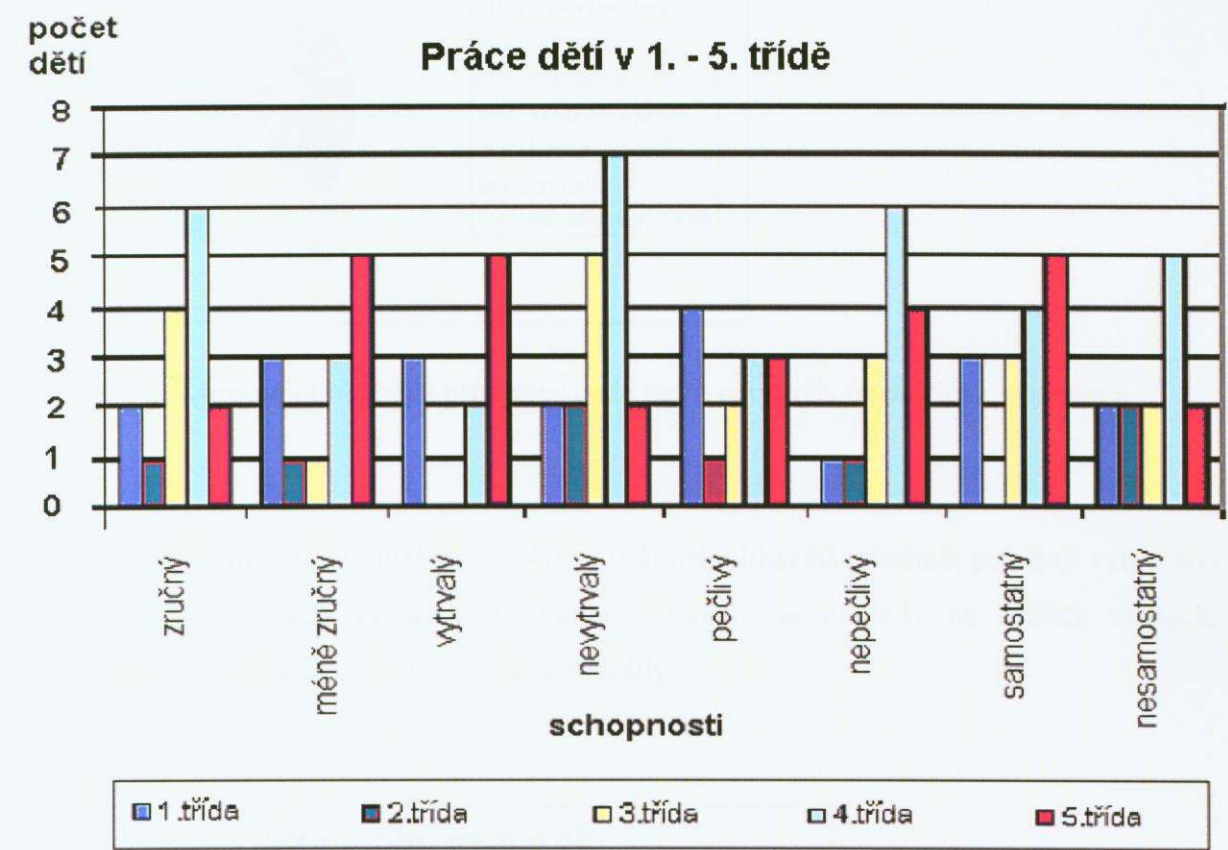

1.3 Práce dětí ve třídách

Hypotéza 4: Děti ze SSŠ JAK jsou zručné, pečlivé, samostatné, ale málo vytrvalé.

Dle dotazníků vyplňovaných třídním učitelem bylo zjištěno, že děti od 3. třídy se stávají více samostatnými i zručnými, ale nejsou dost vytrvalé a pečlivé. V páté třídě bylo zjištěno zlepšení.

Graf č. 5

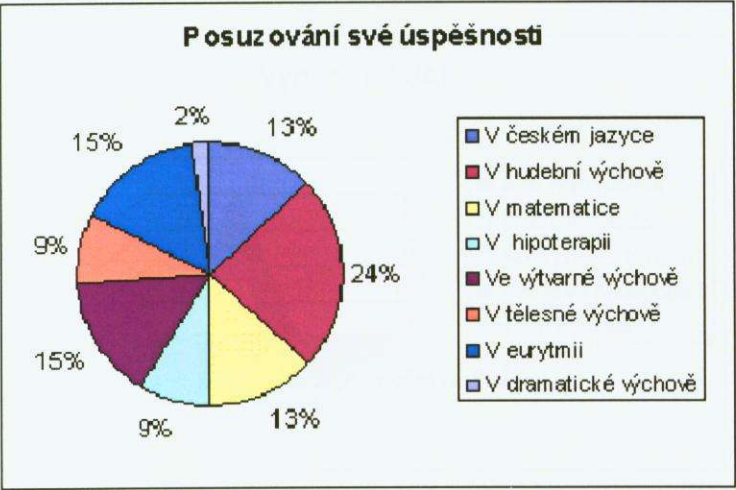

1.4 Úspěšnost dětí

Hypotéza 5: Děti jsou více úspěšné v různých výchovách

Dle dotazníků bylo zjištěno, že děti se cítí úspěšnější v hudební výchově, ve výtvarné výchově i v eurytmii, ale zároveň také v českém jazyce i matematice.

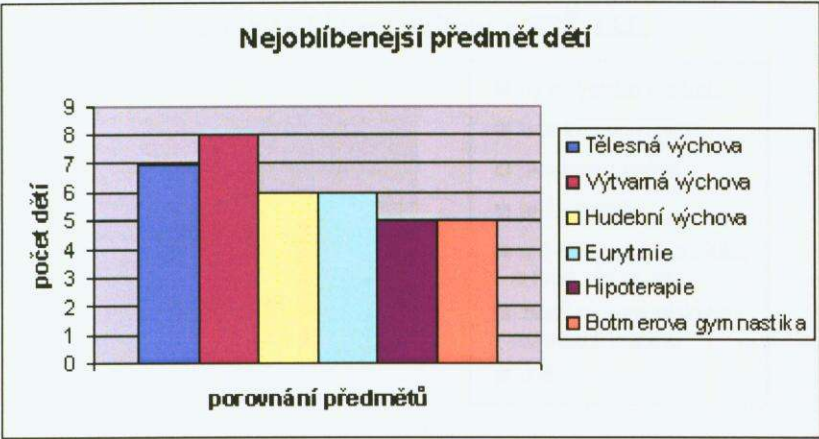
graf č. 6

Hypotéza 6: Mezi nejoblíbenější předměty bude patřit eurytmie, dramatická výchova a terapie.

Dle dotazníků bylo zjištěno, že děti za svůj nejoblíbenější předmět považují výtvarnou výchovu, poté tělesnou výchovu. Eurytmie a terapie se umístily na nižších místech. Dramatickou výchovu děti k oblíbeným nepřiradily.

graf č. 7

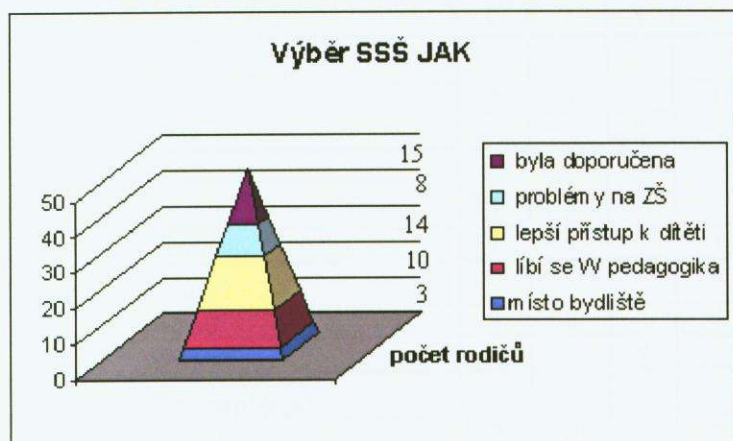

1.5 Výběr vhodné školy

Hypotéza 7: Rodiče si SSŠ JAK vybrali na doporučení v PPP.

Dle dotazníků vyplňovanými rodiči si opravdu rodiče handicapovaných dětí vybrali tuto školu dle doporučení psychologa a zároveň stejný počet rodičů si tuto školu vybral, neboť se jim líbí waldorfská pedagogika.

graf č. 8

1.6 Zlepšení dítěte během pobytu v SSŠ JAK

Hypotéza 8: Rodiče si během pobytu dítěte Ve SSŠ JAK všimli zlepšení v komunikaci a psychickém stavu dítěte .

Dle dotazníků bylo opravdu zjištěno, že u dětí došlo ke zlepšení v komunikaci, šikovnosti a samostatnosti. Na nižších pozicích se umístilo zlepšení psychického i zdravotního stavu, většího zájmu o výuku a lepší vztah s vrstevníky.

graf č. 9

2. Dotazníky

2.1 Pozorování a posuzování dětí učitelem

	1. třída		2. třída		3. třída		4. třída		5. třída	
	hoši	dívky	hoši	dívky	hoši	dívky	hoši	dívky	hoši	dívky
Prospěch:										
☐ nadprůměrný					1		1	1	1	
☐ průměrný	2	3			2	1	2	3	3	
☐ podprůměrný			1	1	1		1	1	1	2
Manuálně:										
☐ zručný		2		1	3	1	2	4	2	
☐ méně zručný	2	1	1		1		2	1	3	2
Smysl pro povinnost:										
☐ má	2	3		1	1	1	1		2	2
☐ nemá			1		3		3	5	3	
Vůle:										
☐ vytrvalý	1	2						2	3	2
☐ nevytrvalý	1	1	1	1	4	1	4	3	2	
Vztah k práci:										
☐ pečlivý	1	3		1	1	1	1	2	2	1
☐ povrchní	1		1		3		3	3	3	1
Do výuky se zapojuje:										
☐ snadno	2	3		1	3	1	2	2	4	1
☐ s obtížemi			1		1		2	3	1	1
Samostatnost v běžném životě:										
☐ samostatný		3			3		2	2	4	1
☐ spíše nesamostatný	2		1	1	1	1	2	3	1	1
City:										
☐ citově založený	2	3	1		3	1	1	5	3	2
☐ méně citový				1	1		3		2	
Sebevědomí:										
☐ sebevědomý	1	1					3	1	3	
☐ nejistý	1	2	1	1	4	1	1	4	2	2
Typ vady:										
☐ LMD	2					1	4	5	4	2
☐ DMO		1				1			1	
☐ SPU	1	1			2		2	1	4	2
☐ Epilepsie		1					1			1
☐ Vada zraku – brýle		1	1		2		2	2		1
☐ Denní enuréza										
☐ Jiné	1	2	1	1	4	1	3	4	2	2
Neurotické projevy:										
☐ Mimovolní pohyby	1						1	2		
☐ Tiky			1	1				1	4	
☐ koktavost										
☐ nemá							1		1	2
Poruchy chování:										
☐ agresivita				1	1			1	2	
☐ lži, podvody			1	1	1					1
☐ krádeže					1					
☐ toulání									1	
☐ nemá							4	4	2	1
Celkem žáků:	2	3	1	1	4	1	4	5	5	2

2.2 Anamnéza rodin ve SSŠ JAK

	1. třída		2. třída		3. třída		4. třída		5. třída	
	hoši	dívky	hoši	dívky	hoši	dívky	hoši	dívky	hoši	dívky
Rodina:										
úplná	2			1	1		3	1	3	1
neúplná			1		2	1		1	1	1
doplněná					1		1	1		
péče prarodičů									1	
pěstounská péče		3						2		
Povolání otce:										
dělník		1			1		1	1		
středoškolská profese		1		1	1		2	3	3	2
vysokoškolská profese	1					1	1			
v důchodu									1	
nezaměstnaný										
jiné	1	1	1		2			1	1	
Povolání matky:										
dělnice			1		1		1	2	3	
středoškolská profese	1	1		1	2		2	2	1	2
vysokoškolská profese							1	1		
v důchodu										
na mateřské dovolené						1				
v domácnosti	1	2							1	
jiné					1					
Počet sourozenců:										
žádný	1						1	1		
jeden	1	2	1	1	3	1	1	3	3	2
dva		1			1		1	1	2	
více							1			
počet dětí ve třídách	2	3	1	1	4	1	4	5	5	2

2.3 Posuzování předmětů a školy dětmi

	1. třída		2. třída		3. třída		4. třída		5. třída	
	hoch	dívka	hoch	dívka	hoch	dívka	hoch	dívka	hoch	dívka
1) Chodí děti rádi do školy:										
ano	2	2	3	1	2	2	3	4	4	2
ne					1		1	1	1	
2) Ve škole mají nejraději										
pondělí		1	2 Tv	1 Tv	2 Tv	1 Tv	2 Vv	2 Vv	1 G	
úterý	1 Hv	1 Hv					2 G			2 H
středu	1 E	2 Vv			1 Tv			3 E,H		
čtvrtek		2 Vv	1 E			1 E			2 G	
pátek	1Hv	1 Hv							2 Hv	
3) V kterém předmětu jsou úspěšní?										
V českém jazyce	2	1			1	1			1	
V hudební výchově	1	1			1		2	2	2	2
V matematice	1	1	1		1				2	
V hipoterapii								2	2	
Ve výtvarné výchově	1		1			1		1	1	2
V tělesné výchově	1								3	
V eurytmii	2		1	1			1	2		
V dramatické výchově							1			
jiný předmět										
4) Co patří k nejoblíbenějším činnostem během vyučování?										
modelování	1	1								
básničky, zpěv		1					1			
pohybové aktivity				1	1		1		2	
dramatizace pohádek	1									
hra na flétnu								2		
psaní								1		
čtení					1	1		1	1	1
kreslení		1	1		1	1		3	1	2
číselný koberec - matematika	1		2				1		1	
5) Ve kterém předmětu se děti zlepšily oproti minulému období?										
V českém jazyce	2	1	1		1		1	1	1	
V matematice			1		1		1	2	3	1
V hudební výchově		1				1				
V pracovním vyučování							1			
V tělesné výchově					1	1		2	1	1
Ve výtvarné výchově	1	1	1							
V ručních pracích				1						
6) Jaký předmět děti nemají rády?										
mají rádi všechny předměty	1	1						1		
eurytmii		1			1				4	1
hipoterapii							1			
hudební výchovu					1	1				
tělesnou výchovu			1				1			
anglický jazyk			1					2		
český jazyk			1			1	1		1	
matematiku				1	1			2		

modelování	1									
7) Nejvíce se musí učit na:										
anglický jazyk			1		1			1		
matematiku			1	1	1	1	1	3	2	1
český jazyk	2	2	1			1	2	1	1	1
nemusí se učit			1		1				2	
8) Ve kterém předmětu se děti zhoršily?										
V žádném			3	1	3	2			3	
V českém jazyce								1	1	
V matematice	2	2					2			2
9) Kdyby byli děti kouzelníkem změnily by:										
neměnily by nic					1	1		1		
zrušily by školu									1	
zrušily by čerta a Mikuláše							1			
chtěly by sedět s kamarádem								1		
pomohly by paní učitelce									1	
své chování										1
tabuli na červeno								1		
zrušily anglický jazyk			2							
zrušily matematiku						1				
zrušily eurytmii					2				2	
zavedly více zpívání							1			
zbudovaly jezdící schody								1		
příčarovaly by bazén	1	1					1	1		
proměnily by školu v zámek		1								
příčaroval všude pamlsky			1							
proměnily by učitele ve zvířátka	1									

Vysvětlivky k předmětům:

Vv - výtvarná výchova

Tv - tělesná výchova

Hv - hudební výchova

D - dramatická výchova

G - Botmerova gymnastika

H - hipoterapie

E - eurytmie

2.4 Posuzování školy rodiči

	1. třída		2. třída		3. třída		4. třída		5. třída	
	hoch	dívka	hoch	dívka	hoch	dívka	hoch	dívka	hoch	dívka
1. Co ovlivnilo rodiče při výběru školy:										
nalézá se v místě bydliště		1				1			1	
líbí se jim waldorfská pedagogika	1	2	1	1			1	3	1	1
lepší přístup k dítěti než klasická speciální škola				1	2	1	3	4	2	1
problémy na základní škole		2	2		2		1		1	
byla doporučena	1	3	2		4		2	2	1	
2. Znalost metod práce WŠ před nástupem dítěte do školy?										
ano	2	3	3	1	4	1	5	4	5	2
ne										
3. Dojíždění dítěte do školy?										
ano	2	3	1	1	2	1	4	3	3	1
ne			2		2		1	1	1	1
4. Spokojenost s přístupem třídního učitele k dítěti?										
ano	1	3	2		3	1	3	4	5	2
spíše ano	1		1	1	1		2			
spíše ne										
5. Využití návštěvy školy při problému:										
ano		2	1	1	1		2	3	4	
ne	2	1	2		3	1	3	1	1	2
6. Předmět, který se zdá rodičům zbytečný:										
žádný	2	3	3	1	4	1	5	4	5	2
7. Do výuky by zařadili:										
vše se rodičům zdá dostačující	2	3	3	1	4	1	5	4	5	2
8. Rodiče se učí s dítětem:										
často		1	1	1	1		2	4		
když mají čas			2		1	1	3		2	2
ne										
dle potřeby	1				1				2	
pomáhá starší sourozenec	1	1								1
pomáhají prarodiče		1	2		2		1		1	
9. Zlepšení dítěte během školní docházky:										
lépe vychází s dětmi			2	1				2		
více komunikuje	1	1	2	1	3	1	2	1		2
je samostatnější	2				3	1	1	3	1	
je šikovnější		2	1		2	1	3	1	2	
má větší zájem o výuku a nové vědomosti	1			1			1			
zlepšení psychického i zdravotního stavu		1	2		3			2		
jiné		1						1	2	
10. Spokojenost s využíváním slovního hodnocení:										
spíše ano	2	3	3	1	4	1	5	4	5	2
spíše ne										
11. Návštěvnost dítěte v zájmovém kroužku:										
ano	1		1	1	2	1	4	3	2	1
ne	1	3	2		2		1		3	1
12. Účast na mimoškolních akcích:										
často	1	1		1	1		1	3	2	1
zřídka	1	2	3		3	1	4	1	3	1
ne										
13. Pomoc organizovat mimoškolní akce:										
často		2	1		1					
zřídka	3	1	1	1	1	1	3	2	4	1
ne			1		2		2	2	1	1

3. Kasuistika

3.1 Vysvětlení pojmu kasuistika

Podle Ferjenčíka (2000) jde o neexperimentální plán výzkumu. Kasuistiky (case studies) se zabývají jednou osobou. Jde o intenzivní a obvykle dlouhodobější výzkum jedné vybrané osoby. Kasuistika „má vést k porozumění vnitřní a často neopakovatelné dynamice vývoje jedince, vývoji a průběhu jeho onemocnění, léčby, vývoje jeho interakce s prostředím apod. Data o tomto vývoji získává výzkumník bezprostředně přímým kontaktem, rozhovory se zkoumavými osobami atd., ale i zprostředkovaně rozhovorem a studiem dokumentů, rozhovory s osobami, které jsou nebo byly v přímém kontaktu s „terčovou“ osobou. Svým charakterem neumožňuje formulovat spolehlivé závěry v příčinných souvislostech.“

Slabinou je problém zevšeobecnování výsledků na širší rámec populace.

Baštecká a Goleman (2001) uvádějí, že Kasuistika (z latinského casus = případ), je „popis konkrétního případu určitého onemocnění, které má často zajímavý a poučný charakter“.

Většinou zachovává následující osnovu:

- Popis člověka s danou nemocí, vývoj nemoci, popis pacientovy situace, včetně situace rodinné, popis současné léčby.
- Jak to vidí a vnímá pacient, jeho výpověď o sobě a dalším životě.
- Formulace otázek pro odborníka na daný problém. Následuje výkladová část textu.
- Otázky a závěrečná diskuse všech zúčastněných – pacienta, člena rodiny ošetřujícího lékaře, přizvaného odborníka.

Součástí kasuistiky je anamnéza (z řeckého anamnesis – rozpomínání).

- Medicínská anamnéza je zaměřena především na patologické projevy a vývoj. Zjišťuje prodělané nemoci v širokém příbuzenstvu i u klienta samotného.
- Psychologická anamnéza zkoumá a popisuje vývoj osobnosti jako celku a zaměřuje se na všechny okolnosti, které vývoj osobnosti mohly ovlivňovat.

Jak uvádí Svoboda a kol. (2001), je možno rozlišit:

- Autoanamnézu - což je subjektivní anamnéza a zdrojem informací je jedinec sám,
- Heteroanamnézu - což je objektivní anamnéza a informace podávají jiní lidé, většinou rodiče, příbuzní, učitelé, vychovatelé, vychází se i z různých záznamů a zpráv.

V anamnéze se vyskytují jednak objektivní data jako je věk, počet absolvovaných tříd, rodinný stav, povolání, jednak data subjektivní např. výroky klienta vyplývající z jeho vlastních přesvědčení o různých událostech a prožitcích.

Psychologická anamnéza se zaměřuje u dětí především na tyto okruhy:

1. rodinně anamnestické údaje, pokrevní příbuzní z obou stran - rodiče, prarodiče, sourozenci, jejich choroby a problémy
2. nukleární rodina – vlastní primární rodina, úplnost nebo neúplnost, vztahy v ní, emoční klima, výchovné metody, odměny a tresty, ekonomické poměry, bydlení
3. sourozenci – počet, pořadí mezi nimi, vztahy, rozdíly, ve školním i prostředí
4. prenatalní období až porod – chtěné nebo nechtěné těhotenství, problémy atd.
5. raný vývoj – novorozenec, kojenec – psychomotorické charakteristiky, kojení, vývoj hygienických a stravovacích návyků
6. další vývoj a jeho charakteristiky
7. navštěvované školy
8. somatické zdraví - onemocnění, hospitalizace, operace
9. emocionální vývoj – míra citových podnětů v dětství, projevy emocí, vzrušivost
10. vývoj postojů k hodnotám – hierarchie hodnot, jejich formování, záliby
11. vývoj sociálních vztahů – ke spolužákům, autoritám, k příslušníkům rodiny
12. návyky – žádoucí i nežádoucí, jídlo, spánek, hra
13. zájmy, aktivity – trávení volného času, zájmy
14. výchovné potíže, poruchy
15. vývoj abnormálních, hraničních a patologických jevů – počátky a jejich průběh

U adolescentů anamnézu doplňujeme o:

16. pracovní vývoj – volba povolání a její motivační faktory tedy kdo volbu ovlivnil, spokojenost se zvolenou profesí, profesionální plány apod.
17. eroticko-sexuální vývoj – první zkušenosti, kontakty s druhým pohlavím, požadavky na životního partnera aj.

Autoanamnéza může mít někdy formu autobiografie, vlastního životopisu a je napsán zcela volně nebo podle předem uvedených bodů.

Globálně se k vypracovávání anamnézy vyjadřují i Gavora a Pružinská (1995). Podle nich tvoří její celek : anamnéza rodinná, školní a profesionální, zdravotní (od prenatálního období), anamnéza problému klienta (historie, intenzita, předpověď dalšího vývoje a života, školního a pracovního začlenění).

Literatura:

- Ferjenčík J.: Úvod do metodologie psychologického výzkumu, nakladatelství Portál, Praha 2000
- Baštecká B, Goldman P.: Základy klinické psychologie, nakladatelství Portál, Praha 2001
- Gavora J., Pružinská J.: Poradenský proces, Sociologické nakladatelství, Praha 1995
- Svoboda M., Krejčířová D., Vágnerová M.: Psychodiagnostika dětí a dospívajících, nakladatelství Portál, Praha 2001

3.2 Kasuistika chlapce s ADHD a SPU - dysgrafie a dysortografie

Rodinná anamnéza:

Rodiče rozvedeni. Matka má vážnou duševní poruchu – schizofrenii a bydlí v chráněném bytě. Otec má novou rodinu. Od května 2004 je chlapec v péči prarodičů. Patnáctiletý bratr se jeví jako bezproblémový.

Osobní anamnéza:

Chlapec se narodil roku 1994. Byl kříšený a zřejmě někomu upadl. Do 3 let byl chlapec v pořádku. Ve 4 letech otec matku s dítětem vyhodil z důvodu matčiny schizofrenie a chlapcovy enurézy.

Po rozvodu rodičů byl chlapec v 6. ti letech hospitalizován na psychiatrii pro neudržení stolice a enurézu. Pobyt na psychiatrické oddělení těžce snášel a byl emocionálně labilní.

Z podnětu vychovatelky MŠ byl chlapec vyšetřen v PPP pro výukové obtíže. Kontakt navazoval rezervovaně. Spolupracoval bez zájmu a k práci musel být opakovaně vybízen. V koncentraci pozornosti měl výkyvy. Psychomotorické tempo bylo pomalé a aktuální úroveň rozumových schopností ležela na dolní hranici průměru. Osobnostní ladění chlapce bylo netečné a neradostné. V písemném projevu byla zjištěna zjevná grafomotorická neobratnost. Četl po hláskách či po slabikách a některá písmena si pletl. Zraková a sluchová percepce byla výrazně nevyzrálá.

Z důvodů percepční a pracovní nezralosti byl doporučen odklad školní docházky. Matce byl doporučen kurz grafomotoriky a cvičení na DOV v PPP, na který s chlapcem nechodila. Zároveň byla s matkou konzultována rodinná i výchovná problematika, dále způsob stravování, denní režim, důslednost, a byla doporučena pozitivní a klidná citová atmosféra v rodině. Poté bylo realizováno vřazení chlapce do 1. vyrovnávací třídy na ZŠ, z které byl vrácen zpět do MŠ pro nezralost.

V této škole poté absolvoval 3. speciální třídu pro SPU, kde měl celkem dobré výsledky. Od 4. třídy (bez zaměření), měl velké kázeňské problémy. Na ZŠ si s ním nevěděli rady a prarodiče byli nuceni k výběru jiné školy.

Chlapcovi byla věnována přemíra péče na úkor jeho bratra. Přetrvávalo u něho pomalejší pracovní tempo a drobné výkyvy v pozornosti. Neprovozoval žádné mimoškolní

aktivity ani nebyl veden ke zvědavosti či osobnostnímu růstu. Klasifikační tolerance nebyla nutná.

Chlapec byl přijat do 5. třídy SSŠ JAK, kde během měsíčního pobytu došlo k výrazné pozitivní změně v chování, zklidnění a celkovému optimistickému osobnostnímu vyladění.

Ve třídě si rychle přizpůsobil a vzhledem k nižším nárokům této školy odezněly také jeho psychické potíže způsobované školními neúspěchy. U chlapce bylo nutné důsledně hlídat plnění přípravy a nošení pomůcek do školy. Při vyučování se většinou o učivo zajímal a snažil se do něj zapojit. Byl pohybově nadaný a zručný. Nejvíce ho zaujala práce se dřevem.

Chlapec byl velice živý, a proto bylo nutné ho o přestávkách vytížit nějakou činností, aby nedocházelo k drobným potyčkám se spolužáky. Prarodiče se školou spolupracovali a byli ochotni případné problémy s chlapcem řešit.

Na třídní schůzky se prarodiče dostavují pravidelně. S otcem byly obnoveny styky a matka nyní bydlí v chráněném bytě. Chlapec je celkově spokojený, úspěšnější a již se nevyskytuje enuréza.

3.3 Kasuistika dívky s DOV a SPU - dyskalkulie, dyslexie, dysgrafie

Rodinná anamnéza:

Rodina úplná, rodiče jsou vyššího věku. Otec je velmi racionální a občas arogantní. Matka je naopak senzitivní, vnímavá a umělecky založená. Dívčin handicap rodiče stmelil. Rodina dobře situovaná.

Dívka má o 12 let staršího bratra, který je bezproblémový, samostatný a nadprůměrně nadaný. Jeho IQ je 140. Během pobytu rodičů v Belgii se v 16 letech o sebe dokázal postarat sám. K dívce má hezký vztah a ona k němu vzhlíží jako k autoritě.

Osobní anamnéza:

Dívka se narodila ve 2. manželství. Matka byla čtyřikrát těhotná. Poprvé s uvedeným bratrem, podruhé byla na interrupci, potřetí nastal spontánní potrat ve 12. týdnu následkem výbuchu v Černobylu, krátce na to matka otěhotněla počtvrté. Ačkoli těhotenství bylo rizikové, porod proběhl v termínu a bez problémů. Dívka byla dítětem chtěným, vážila 3000g a měřila 50 cm. Vypadala jako dítě, které je o 3 týdny mladší.

Poporodní vývoj se zdál normální. Dívka málo mluvila a také měla logopedické problémy. Její chůze byla rozvášná a pomalá. Jako hračky využívala praktické věci jako např. vařečky.

Ve 3 letech dívka začala navštěvovat MŠ, kde si na děti rychle zvykla a ráda si s nimi hrála. Poté byla jeden rok v MŠ v Belgii. Z důvodu cizího jazyka se matka se školou těžko dorozumívala. Dívka již po 3 měsících uměla mluvit vlámsky. Dnes již neumí, ale stále rozumí.

Dívka příliš nestonala. Objevilo se však horečnaté onemocnění s fibrilními křečemi, kdy se matce podařilo dívku vzkřísit před příjezdem sanitního vozu. Neštovice v 5. letech byly nepoznány a doléčeny antibiotiky. Nemoc na čas ustoupila, ale poté propukla v plné síle. Dívka měla neštovice i na oční bulvě a v nemocnici si s ní nevěděli rady. Dle doktorů byla v ohrožení života. Poté následovala operace nosních i krčních mandlí a zlomený bérec.

V Čechách jí byl navržen odklad školní docházky, ale matka ho nevyužila. Na doporučení lékařky začala dívka navštěvovat SŠ JAK pro rozvíjení estetického citění a rozvoje vlastní osobnosti. Původně byl tento rok míněn jako přípravná třída, ale dívce se ve škole tak zalíbilo, že zde již zůstala.

Dívka byla v 9 letech vyšetřena v PPP. V pásmu intelektu dosahovala dolní hranice pásma průměru. Bylo sníženo psychomotorické tempo a také narušena jemná vizuomotorika, která byla postupně značně vylepšena tréninkem. Zjištěna dyskalkulie hlavně v početním úsudku, schopnosti řadit početní materiál a schopnosti numerického počítání. Dívka byla také lehce unavitelná, dosahovala nevyrovnaných výkonů a její kresba byla hodnocena jako nezralá. V neverbálním zkoušení vykazovala lepší výsledky.

Ve vyšetření na EEG pro noční děsy a náměsíčnost bylo zjištěno, že téměř chybí alfa aktivita, ostré a vysoké jsou theta aktivity. Zároveň bylo naznačeno ložisko ostrých vln. Její graf je abnormální se zpomalenou amplitudou.

V sedmé třídě byl zjištěn zhoubný nádor. Dívka chemoterapii absolvovala s výbornou krví, měla dobré žíly. Je jediným dítětem, které zvládlo a přežilo tento druh nádorového onemocnění.

Koníčky a zájmy

Dívka navštěvuje sbor a hraje na klavír. Od pěti let chodí do hravě tvořivého kroužku zaměřeného na anglický jazyk, výtvarnou, tělesnou a hudební výchovu. Na televizi se dívá selektivně, matka jí pořady vybírá. Také málo čte, je hravá a ráda maluje. Je pohybově nadaná, začala brzo lyžovat, dobře plave, jezdí na kole i na koni, ráda fotografuje.

Ve svých fotografiích upřednostňovala černou barvu a až do svých 9 let jí byla zcela fascinována. Nyní volí barvy veselé. Má ráda zvířata a nebojí se jich, ačkoli byla v dětství pokousána psem. Každé léto jezdí na tábory, kde se koupe v ledové vodě a potápí.

Situace v současnosti

Dívka byla léčena pomocí arteterapie a muzikoterapie. Byly odstraňovány psychické bloky. Jako nejvyšší cíl si učitelé stanovili dívku psychicky podporovat a posilovat její sebevědomí. Důležitý pro ni byl kolektiv, naplňování potřeby lásky a přátelství, soucítění a porozumění. Tímto směrem se odebírala léčba dívky. Většina problémů po chemoterapii odezněla.

Dívka je veselá a milá. Stále však přetrvává rotacismus. Manipulace s drobnějšími předměty se jeví jako lepší. Konání, které ji baví, dotáhne do konce. Dívka je velmi pečlivá. Nevadí jí postižení ani staří lidé. Je velmi asertivní, až to někdy hraničí s drzostí. Nemá ráda nepravost, nedbání norem a odmítá přestupky. Své problémy nepocituje jako handicap. Léčbu zvládla statečně. Nyní sebevědomě prohlašuje, že je zdravá.

3.4 Kasuistika Chlapce s Prader-Willi syndromem (PWS)

Informace o genetické vadě:

Prader-Willi syndrom (PWS) je v 70 % případů spontánní genetickou vadou, která se přihodí v době početí z neznámých důvodů. Na jednom patnáctém chromozomu, obvykle otcovském, chybí několik genů, které se ztratili. V 25 % případů se místo otcovského chromozomu objeví dvakrát matčin.

V méně než 2 % případů jde o přenos genetické vady z rodiče na dítě. V takových rodinách je potom postiženo více dětí. PWS může být získán i druhotně, jestliže oblast hypotalamu v mozku je poškozena zraněním nebo chirurgicky.

Klinické projevy:

Hlava: Mikrocefalie, vysoké čelo, zúžení lebky, hypomimie, šikmé oční štěrby, epikantus (kožní záhyb překrývající vnitřní oční koutek), strabismus. „Kapří“ ústa, klenuté patro zvýšená kazivost dentice, malá ustupující dolní čelist, úzký horní ret. Nízko nasedající dysplastické ušní boltce, zúžení zvukovodů.

Skelet: Malý vzrůst (v dospělosti méně než 150 cm), asymetrické malé končetiny, ploché nohy, lahvovitě se zužující prsty, dislokace kyčelních kloubů, anomálie obratlů, skolióza, opožděné vyžívání skeletu.

Pohlavní vývoj: Hypogonitismus (mikropenis), opožděné pohlavní vyžívání, nevýrazné druhotné pohlavní znaky, neplodnost..

Nervová soustava: IQ v rozmezí 20-90, nepružné ulpívavé myšlení, dobrá úroveň vizuálního vnímání, dlouhodobá paměť na lepší úrovni než krátkodobá, opožděný vývoj řeči a motoriky, přetrvávající psychomotorická retardace, snížená motorická koordinace, výrazná emocionální instabilita, egocentrismus a malá sociální inteligence, nízká schopnost adaptace na změny, unavitelnost.

Rodinná anamnéza:

Rodina úplná. Matka má vysokoškolské vzdělání, po narození chlapce zůstala doma. O pět let později se narodila zdravá dcera. Obě děti vychovává z velké části sama, obětavě se jim po všech stránkách věnuje.

Otec má střední vzdělání. V létě bývá z pracovních důvodů často mimo domov, rodině se však snaží vše vynahradit.

Do výchovy zasahuje ještě babička z matčiny strany. Pomáhá v rámci svých možností. Oba sourozenci k ní mají hezký vztah. Vztahy v rodině se zdají být harmonické, životní úroveň rodiny – střední vrstva.

Genetické zatížení, jiné vady, poruchy či nemoci se v rodině nevyskytly. Babička z matčiny strany – levák. Čtení a psaní v rodině bez nápadných odchylek od normy.

Osobní anamnéza:

Jde o dítě ze druhé, rizikové gravidity. Matka pocítovala jen velmi málo pohybů. V 6.měsíci provedena cerkláž (uzavření děložního hrdla kruhovým stehem). Porod proběhl dva týdny po termínu císařským řezem z důvodu hrozící hypoxie. Pupeční šňůra byla omotána kolem krku dítěte.

Po porodu byl chlapec silně hypotonický, zejména v horní části těla a šíje. Tělesná teplota vykazovala nestálé parametry. Hodně spal, málo se pohyboval a velmi rychle se unavil. Téměř neplakal. Špatně a pomalu sál. Těžko přibýval na váze. Do jeho dvou měsíců trvala hospitalace v nemocnici pro infekci močových cest a zánět plic. V této době lékaři diagnostikovali genetickou vadu Prader-Willi syndrom a rodiče byli upozorněni na průvodní komplikace. Zahájili cvičení Vojtovou metodou.

Chlapec si začal sám sedat v 17 měsících. Nestabilně a s oporou chodil v necelých 2,5 letech. Patrné byly opožděné motorické schopnosti. Vyhledával hru se stavebnicemi, např. kostky, lego. V dětském pokoji v domku, který rodiče postavili, rád hospodařil. Ve dvou letech ukončeno cvičení Vojtovou metodou.

Pomalou se lepšila hrubá motorika. Rád chodil a zvládal chůzi bez opory i po schodech. Jemná motorika zůstávala na horší úrovni. Vzhledem k postižení byly nutné dietetické úpravy jídelníčku, kladen důraz na dodržování pravidel při stolování, tělesných aktivitách, hygienických návyků a organizaci denního programu. V šesti letech začal být chlapci dodáván růstový hormon v každodenních injekcích.

Na jedné straně byl chlapec vstřícný, milý, dovedl si získat okolí veselým chováním a na druhé straně vyžadoval pozornost, reagoval častými výbuchy nevole, pláče a vzteku při obtížně řešitelných situacích. Oba protichůdné póly jeho povahy se rychle střídaly, citová labilita dosahovala značných rozměrů.

Chlapec navštěvoval rehabilitační jesle a logopedickou mateřskou školu, kde byl diagnostikován opožděný vývoj řeči, malá slovní zásoba, dysfázie a dyslálie. Po ročním odkladu školní docházky začal navštěvovat Speciální základní školu pro děti s vadami řeči, která pracuje dle osnov Obecná škola. První ročník byl nucen opakovat. V září 2001 přestupuje do SSŠ JAK do 4. ročníku.

Situace v současnosti:

V českém jazyce chlapci mimořádně záleží na pěkné úpravě. Pečlivost v grafickém projevu má úzkostný až ulpívavý charakter. Tempo je pomalé. Písmo lze v opisu považovat za docvičené, úhledné a vyrovnané. Občas se vyskytne záměna tvarově podobných písmen, vynechání diakritických a interpunkčních znamének. Je schopen sebekontroly.

Dosud trvá soustředění se na techniku čtení. Chlapec čte plynule. Hůře odlišuje druhy vět (?,!). Humor či nonsens v básničkách mu uniká. U delšího, obsahově náročnějšího textu nastává problém s koncentrací, domýšlení, neporozumění.

V gramatice je pro chlapce vše příliš abstraktní. Pro pochopení je potřeba dlouhého časového úseku k opakování výkladu a procvičování.

Výsledky v humanitních a společensko-vědních předmětech jsou velmi slabé, jelikož má chlapec potíže se soustředěním a vnímáním verbálního výkladu. Vše musí být názorně předvedeno a podpořeno samostatnou činností. Také krátkodobá paměť při vyprávění selhává.

V matematice se nelze příliš spolehnout na logickou úvahu, jsou volené rozložené postupy řešení dle nacvičených algoritmů. Užití názorné i mechanické opory. Chlapec má rámcově vybudovanou představu do milionu. Osvojil si základy písemného sčítání, odčítání a násobení. Pěkně si vede v případě násobků 1 až 6. Dělení ho stojí značné úsilí. Při rýsování se vyskytují velké problémy s orientací v prostoru a koordinací pohybů.

I přes motorickou neobratnost se naučil plést, vyšívát, tkát. Rád pracuje s hlinou a dřevem. Když dovednost ovládne, rád ji opakuje. Při nezdaru se rychle vzdává. Ve fyzicky namáhavé práci mu chybí vytrvalost.

V hudební, rytmické a pohybové výchově velmi těžko napodobí rytmus i melodii a značně zaostává za spolužáky. Po mnohém usilovném opakování si osvojí text jednoduché básně či písně. Abstraktní hudební nauka a čtení z not pro

něj není vhodné. I přes velké koordinační obtíže se po dvou letech naučil hrát na flétnu s pomocí odezírání. V tělesné výchově a v hipoterapii se vyskytuje špatná koordinace pohybů a nedostatek volního úsilí.

Hrové činnosti vykonává vždy s velkým nadšením, až zbrklostí. Často neodhadne své komunikační možnosti či postavení v kolektivu a těžko se pak smiřuje s neúspěchem a prohrou.

Výtvarná výchova je chlapců velmi oblíbený předmět, ve kterém je zdatný. Zvláště ke kreslení má kladný vztah, setrvává však v navyklých stereotypech. Častým znakem obrázků je potřeba mnohočetnosti, opakování, ulpívání na jednom motivu. Snaží se zaplnit celou plochu papíru. V malbě volí výrazné a živé barvy.

Povahové rysy v kontextu kolektivu třídy:

Chlapec je výrazně orientován na stereotypy v denním režimu. Přetrvává nepružnost v reakcích na neočekávané situace. Milé a ke spolupráci vstřícné ladění rychle vystřídá tlak nezvládnutých emocí jako jsou hněv, pláč, někdy až hysterický afekt. Je-li informován o programu s velkým předstihem, dochází k rozptylu pozornosti. Ulpívavé myšlení je chlapcovým osobnostním rysem. Občas tedy dochází ke ztrátě orientace v čase i prostoru.

Závažným faktem zůstává hochova nízká sociální inteligence až nepřizpůsobivost. Okolí vnímá spíše na pozadí denních událostí anebo teprve když se musí podřídit. Dospělého má nejraději pro sebe, tudíž se mu celkem daří v individuální terapii. Touží i po kontaktu s dětmi, kde chce získat nejlepšího kamaráda, avšak většina pokusů končí neúspěchem. Pobyt mezi vrstevníky s sebou nese řadu komplikací, které musí být korigovány dospělými.

Po půl roce si spolužáci zvykli na chlapcovo specifické vystupování. Sociálně vyspělejší děti byly trpělivé a pomáhali mu při vyjadřování. Díky vstřícné spolupráci s rodinou chlapec navštěvuje kroužek rozvíjející sociální dovednosti a účastní se programu pět P.

Povahové rysy z pohledu rodičů:

Veselý, milý vstřícný na jedné straně, na druhé tvrdohlavý až neposlušný. V některých situacích je dosti zaměřený na sebe, není-li po jeho, dovede jednat velmi afektivně. Vítá stereotypní režim dne, chce vždy vědět, co bude následovat. Špatně snáší změny a neočekávané situace.

Rád plave a lyžuje, chodí do Sokola, kde ujde až 20 km. Mezi vyhledávanou zábavu patří výtvarné činnosti, společenské a karetní hry. Doma vyrábí kreslené kulisy a hraje divadlo. Sleduje a poslouchá pohádky.

Do nového kolektivu se vždy těšil. Snadněji navazuje kontakt s dospělými než s dětmi.

Terapie:

U chlapce je nutné posilovat vůli, rytmický systém a fyzickou zdatnost, tedy:

- veškerý pohyb, sport, zdravotní TV, Botmerova gymnastika, eurytmie
- modelování s vynaložením námahy
- trénovat schopnosti zastavení, rozumět pojmu „dost“
- dát přednost kvalitě před kvantitou
- v pracovní výuce vybírat takové činnosti, kde může nalézat střed (mandely, lepení přírodnin)
- trénink bdělosti v běžných denních situacích
- trénovat pravolevou orientaci, orientaci v čase a prostoru
- v hudbě se zaměřit na rytmus, přesné opakování slov básní a písní
- trénovat sluchovou paměť (předvést, vyjádřit, zapsat, naučit se)
- zaměřit se na smyčcové nástroje v muzikoterapii.

Pozn.: V příloze 2.1 a 2.2 je možno nalézt chlapcovy výtvarné práce. V obrázcích je možno si všimnout potřeby mnohočetnosti, opakování a ulpívání na jednom motivu. Také se snaží zaplnit celou plochu papíru.

3.5 Kasuistika dívky s DMO – diparetickou formou smíšenou s hemiparetickou vpravo

Rodinná anamnéza:

Rodina je úplná. Matka je v domácnosti, dívka se velmi věnuje. Matka dobře spolupracuje a předává své zkušenosti učitelkám i ostatním pracovníkům ve SPC. Otec chodí do zaměstnání. Dívka má zdravou, o 7 let starší sestru, která vystudovala vysokou školu.

Osobní anamnéza:

Matka měla rizikové těhotenství. Během 25. týdne byla zjištěna infekce a krvácení do hlavy a břicha. Před narozením dítěte matka prodělala angínu. Dívka se narodila předčasně v 6 měsících, vážila 1000g, a proto byla po několik dní v inkubátoru. Ve 2 letech začala mluvit a plazit se po rukou. Ve 3,5 letech uměla sedět a s oporou chodila od 4 let. Od narození byla v péči neurologa a od útlého věku cvičila Vojtovu metodu.

Ač měla v MŠ dobrý kontakt s dětmi i dospělými, vyhledávala tiché prostředí. Pro dívku byla nutná pomoc při oblékání. Měla oslabenou imunitu a kromě běžných dětských nemocí prodělala také zarděnky. Měla vytvořeny vnitřní kotníky a zároveň zborcenou nožní klenbu. Absolvovala operaci, kde ji byla prodloužena achilova šlacha.

Lateralita dívky se jevila jako nevyhraněná, avšak obratnější byla levá ruka. Dívka měla koordinační obtíže a při cílených pohybech ruky se objevovaly četné dyskinézy. Z důvodu artikulační neobratnosti a vícečetné dyslálie navštěvovala logopeda. Její slovní zásoba byla dobrá. Při MŠ navštěvovala SPC a dětský rehabilitační stacionář. Dívka potřebovala ortopedickou obuv a speciální vložky do obuvi. Po odkladu školní docházky, dívka nastupuje do 1. třídy SSŠ JAK.

Dívka byla vstřícná a spolupracující. Její pracovní tempo bylo pomalejší, ale dokázala udržet pozornost. Velmi snadno se lekala. Pro její citlivé reakce na hluk a tón hlasu, bylo nutné s ní jednat velmi opatrně. Dívka potřebovala cítit jistotu prostředí. Její intelektový výkon byl vyrovnaný a pohyboval se v pásmu lehkého mentálního postižení. Velmi vážla analýza a syntéza. V oblasti motoriky byla patrná celková nejistota pohybů. Její chůze byla pomalá, nejistá a vratká. Jako nejvýznamnější se jevil přetrvávající třes rukou, který výrazně ovlivňoval grafický projev a působil obtíže i při manipulaci s kostkami. I přes tyto problémy byla na výkonu patrná dívčina schopnost poměrně zručně pracovat.

U dívky byla velmi dobře rozvinuta sociální složka chování. Dívka dokázala dobře fixovat získané vědomosti a používat je v běžném životě. Naproti tomu přetrvávala

výrazná porucha v oblasti prostorové paměti a vnímání, tudíž také orientace v prostoru. Při hluku dopravních prostředků či silného mužského hlasu měla snahu utéct a schovat se. Dívka měla zvýšenou citlivost na změny a byla emocionálně nestabilní. Přetrvávala potřeba zvýšené individuální péče a byl nutný neustálý doprovod dospělé osoby.

Bylo doporučeno zaměřit se na všeobecný přehled a předškolní přípravu, individuální přístup a vytvoření vhodné pracovní atmosféry s využitím častých pochval. V oblasti rozumových schopností bylo nutné zaměřit se na rozvoj představivosti a prostorové orientace formou hry a manipulace s předměty. Pomocí obrázků hledat příčiny a následky souvislostí a tím podporovat a rozvíjet logické myšlení. Věnovat pozornost zejména jednotlivým oblastem života např. lidé a jejich práce, příroda a zvířata. Pomocí křimovky hry, písniček a básniček posilovat paměť a zároveň využívat dívčiny radosti ze zpěvu a recitace. Důležité bylo se zaměřit na co nejširší zapojení obou paží a rozvoj koordinace pohybů hrami s míči.

Pro rozvoj jemné motoriky bylo nutné začít od jednodušších úkolů jako bylo přebírání a sypání přírodnin, mačkání a trhání papíru a postupně se přecházelo ke složitějším činnostem jako např. vytrhávání tvarů, stříhání, práce s modelovací hmotou či keramickou hlínou. V grafické projevu uvolňovali celou paži a využívali celou plochu. Také rozvíjeli obsahovou stránku kresby povídáním o tématu.

Situace v současnosti:

Ač dívka komunikuje v rozvitých větách a má bohatou slovní zásobu, její řeč je málo srozumitelná, převládá vícečetná dyslálie a artikulační neobratnost, proto dívka stále dochází na logopedickou péči.

Dívka si postupně zvyká na hluk, avšak na změny potřebuje delší čas. Je perfekcionista. Vždy musí mít všechny své věci srovnané. Je citlivá na výtky či kárání a tvrdohlavá při spěchu či zvýšení hlasu. Dívka se snadno prochladí, má sklon k angínám. Je silně vnímavá, má sklony k melancholii a chybí ji polarita dobro x zlo.

Nevýhodou je příliš úzkostná péče matky, která k extrémům přispívá. Dívka má zbytečný strach o vlastní tělo a neadekvátně silné pouto na matku. Často se ani v domácím prostředí nedokáže v klidu najíst, neboť se už dopředu obává vyrušení. S obavami očekává rušící podněty a to ji odvádí od soustředěnosti i od činností, které ji zajímají a dělá je ráda, např. při poslechu pohádek ji vadí cvaknutí dohrané audiokazety.

Dívce je nutné zopakovat a přiblížit zadání úloh, se snaží dle svých nejlepších možností plnit veškeré požadavky. Dívka je vnitřně ukázněna, její píle, snaha a vytrvalost je obdivuhodná.

Při individuální práci vydrží být pozorná, proto se ve škole zaměřují na prodlužování pozornosti při skupinové práci. Zároveň podporují a povzbuzují sebevědomí a zapojují ji do společných her s ostatními dětmi. Třídní učitelka často mění různé druhy činností. Dívka má také možnost vlastního výběru při společenských a konstruktivních hrách či dramatizaci. Dívka je samostatná, avšak potřebuje povzbuzení, podporu a dopomoc oblékání.

Dívka vypadala po příchodu na SSŠ JAK velmi nejistě a křehce. Nyní působí dojmem dobrosrdečného a velmi snaživého děvčátka. Je schopna přenášet klid na ostatní. Za strany dětského kolektivu je však stále lehce zranitelná.

Koníčky:

Dívka má ráda zvířata, stavění ze stavebnic a různé skládky. Ráda kreslí a poslouchá hudbu či pohádky. Nevyžaduje sledování televize. Od dětství se bojí dotyků. Nechce sahat na věci od kterých by se mohla umazat. Platí to např. o jídle, ne však o keramické hlíně.

Dívka má ráda konstruktivní i námětové hry s panenkami, s kostkami i hry v kuchyňce. Ráda se připojuje k ostatním dětem.

Terapie:

V léčebné eurytmii se zaměřují na uvolňování úzkosti a nácviku sebevědomé chůze a hlasového projevu. V tónové i hláskové eurytmii byly viditelné lepší výsledky.

V arteterapii formují, modelují a kreslí jasné formy s barevným prouděním. I v této oblasti byl znát výraznější pokrok. Výtvarná výchova dívku viditelně obohacuje. Ve škole podporují každý malý pokrok. Dívčino osobní tempo se zrychlilo.

Ve SSŠ JAK dívka absolvovala rehabilitaci ve vodě, Vojtovu metodu, hipoterapii, ergoterapii a dechovou rehabilitaci hrou na flétnu. Stále je v péči somatopeda, logopeda, psychologa.

Pozn.: V příloze 2.3 a 2.4 je možno nalézt výtvarné práce dívky. Kresba postav v ilustraci je značně opožděná.

3.6 Kasuistika chlapce s DMO

Rodinná anamnéza:

Rodina je úplná, harmonická. Matka chlapce pracuje ve SSŠ JAK. Je tudíž dobře seznámena s pravidly této školy a velmi dobře spolupracuje. Otec chlapce chodí do zaměstnání. Chlapec má o 6 let starší sestru, která je zdravá. Sám pochází z jednovaječných dvojčat.

Osobní anamnéza:

Matka se ve třetím měsíci těhotenství dozvěděla, že bude mít dvojčata. Do 31. týdne těhotenství bylo vše v pořádku, poté došlo k náhlému zvětšení břicha a musela být hospitalizována v nemocnici. Byl nutný převoz do lépe vybavené nemocnice, kde porod proběhl císařským řezem. První se narodil chlapec s váhou 1610 g a 43 cm, poté se narodil jeho bratr s 1190 g a 41 cm. Oba byli kříšeni. U chlapce nastala reakce až po injekci adrenalinu do srdce. Chlapci byli odvezeni na JIP. Bratr byl v pořádku, ale chlapec měl krvácení do mozku 1. stupně a otoky. Musel být krmen žaludeční sondou. Po zauzlení střev mu bylo odejmuto 25 cm tenkého střeva a provedena ileostomie. Následovalo zavedení endotracheálu na pomoc dýchání. Ve 4,5 měsíci bylo zjištěno zanoření stomií. Chlapec trpěl křečemi a zvracením po každém jídle. Tyto problémy přetrvávaly do 5 let.

S chlapcem byla cvičena reflexní Vojtova terapie. Jeho psychomotorický vývoj byl opožděný. Kolem 13. měsíce došlo k mírnému zlepšení. Nastal přechod z pásma těžké mentální retardace do středně těžkého pásma. Chlapec měl snahu o lezení a snažil se stavět u nábytku. Následně zjištěn neurologický nález na nohách – DMO. Ve 20 měsících odpovídal věku jednoletého dítěte. Samostatně začal chodit kolem 3. roku. Chlapec byl více lítostivý. Patrný špatný vývoj řeči. V pěti letech odpovídal dvouletému dítěti. V tomto období začal navštěvovat SPC s programem alternativní komunikace, kde došlo k nastartování a zlepšení řeči. Dva roky navštěvoval mateřskou školu. Matce byl doporučen odklad školní docházky. Poté nastoupil do SSŠ JAK, kde se dobře adaptoval.

Chlapec je na okolní svět napojen přes svou vůli. I přes velké potíže, měl vůli přijít na svět a překonat následné zdravotní potíže. Od narození se u něj střídají nálady. Špatně se soustředí. Je spíše snový typ dítěte. Není schopen zpracovat všechny vjemy a nároky okolí. Má silnou schopnost prožívání, avšak nezvládá své afekty a prožitky vlivem svého postižení a temperamentu.

Ve škole je patrné ulpívání na detailech, otevřenost a radostnost. Chlapec má šibalský výraz a vysoký hlas. Je sympatický. Pokud ho něco nadchne, nemůže se od

činnosti odpoutat. Nechá se strhnout k jakékoli činnosti a chybí mu odstup. Je lehce unavitelný a těžko se soustředí. Má problém s udržením kázně, také používá vulgární výrazy. Vyhledává klidná, tichá místa. Rád se mazlí a hledá oporu u dospělých, ale na druhé straně se dokáže velmi rozvztekat a jednat afektovaně i s použitím hrubé síly. Tyto problémy se objevují nejen ve škole, ale i doma.

Ačkoli mu třídní učitelka dává možnost jít si odpočinout (projít se po chodbě aj.), vždy tuto šanci využije, ale brzy se navrací. Ostatní učitelé se shodují v tom, že jeho pohyb není uvolněný, ale spíše zranitelný: Svou dětskostí a nekoordinovaností připomíná mladé skákající zvíře zvláště kolouška.

Je pro něj nezbytné mít dostatek volného pohybu. Do vyučování se rychle zapojí, avšak abstraktní činnosti jako např. úvahy, jsou pro něj nedůležité. Učí se skrz praxi.

Terapie:

Pro chlapce je důležitý rytmus a pravidelný řád. Jeho činnosti by měly směřovat k pohybu. Vhodné by byly hry a cvičení pro posílení pocitu míry. Při vyprávění příběhu nalézat takovou formu, při které snadno dojde k vyvolávání obrazů a představ. Žádoucí je také dramatizace a léčebná eurytmie. Ve vyučování spíše volit špičaté formy, které vedou k zastavení. Tyto formy nejen kreslit, ale hlavně chodit a modelovat. U chlapce je nezbytné veškeré činnosti provádět prostřednictvím nohou a jen když je plně soustředěný. Na tuto dobu se plně zaměřit a poté chlapce nechat odpočinout. Cvičení provádět s celou třídou ohleduplně tak, aby měl chlapec šanci se projevit.

V českém jazyce používat slova, která jasně zní. Ty vyslovovat pomalu a vázaně, propojit s kroky vpřed za každé písmeno, následně i pozpátku. Je možné připojit i výskok, dupnutí aj. Později lze trénovat i jednoduché věty. Až některou větu bude mít zažitou, může ji zkusit napsat.

V hodině matematiky cvičit násobilku dvou střídáním dlouhého a krátkého kroku. Odříkávat ji postupně tišeji až se dojde k rytmické chůzi. Chlapec by neměl počítat bez používání nohou.

U chlapce je zjevný problém s jemnou motorikou. Nenakreslí ani nenapíše rovnou čáru a celkově je veškerý písemný projev kostrbatý. Bylo by vhodné ztlumit formy psaním do vody či do písku a postupovat od velkých tvarů k menším. Tyto formy chodit vpřed i vzad a modelovat.

Pozitivní výsledky by měla přinést práce s hlínou na vlastní zahrádce, o kterou bude muset pravidelně pečovat. Jelikož na zahradě rodičů rád pomáhá, nebude mu tato činnost činit potíže.

Další opatření:

Chlapec by neměl dostávat domácí úkoly, které souvisejí s myšlením. Abstraktní činnosti provádět jen ráno, dopoledne se zaměřit na činnosti související s citem a po obědě se věnovat praktickým cvičením.

Koníčky a záliby:

Chlapec je zručný a má rád formy. Je šikovný v ručních pracích. Líbí se mu sázení semínek, sazenic a ostatní zahrádkářské práce. Také má rád zvířata. Chlapec je málo trpělivý, proto dlouho u činností nevydrží.

Pozn. 1: Chlapec byl do SSŠ JAK integrován. Nyní je v 5. třídě. Jeho postižení (střední mentální retardace) je vážnějšího charakteru, proto jsou i výsledky terapií a snažení učitelů pozvolnější. S dodržováním zásad a pravidel pomáhá matka, která je velmi vstřícná a ochotná řešit jakýkoli problém.

Pozn. 2: V příloze 2.5, 2.6 a 2.7 je možno nalézt chlapcovy výtvarné práce. Z nich je zřetelný chlapcův pokrok v kresbě. V ilustraci k bajce jsou již patrné části těla zvířat. V porovnání ilustrace k bajce a stránky z epochového sešitu došlo v písemném projevu také ke zlepšení.

4. Srovnání dětí ze speciálních škol, waldorfských škol a speciální waldorfské školy (SSŠ JAK)

(dle rozhovoru se speciální pedagožkou PaedDr. Blankou Bartošovou)

Waldorfské školy si zpravidla vybírají rodiče vyhledávající alternativní způsob života či hledají alternativní přístup ke vzdělávání svých dětí třeba i po nedobré vlastní zkušenosti ze základní školy. Často jsou to rodiče různě věřící, kterým vyhovuje existence duchovního světa ve waldorfské škole.

Speciální waldorfskou školu si někdy vybírají rodiče, pro které je zařazení jejich dítěte s postižením do alternativní školy přijatelnější než zařazení do školy speciální. Se SSŠ JAK rodiče méně spolupracují než je tomu ve waldorfských školách, které jsou tvořeny nadšenými rodiči. Do SSŠ JAK děti přicházejí z různého důvodu. Nejčastějším důvodem však bývá neúspěch na klasické ZŠ.

V porovnání svých zkušeností při jednání s rodiči, jejichž děti navštěvují různé školy paní speciální pedagožka nevidí rozdíl, konstatovala dobrou spolupráci se všemi rodiči.

Zajímalo mě, jak postižené děti prožívají svůj handicap a zejména zda může mít škola na toto také nějaký vliv. Zjistila jsem, že v raném věku si děti svůj handicap příliš neuvědomují, příliš se jím nezabývají, prožívají se jako přirozená součást celku. Svou rozdílnost si začínají uvědomovat spolu se zráním vědomí vlastní individuality, to znamená zhruba okolo 12. roku.

Při porovnání sociální zdatnosti jsme došli k závěru, že ve speciálních školách je výuka a vzdělání dětí zaměřena převážně na rozvoj intelektu. Waldorfské školy i SSŠ JAK dbají na rozvoj celé osobnosti dítěte. Rozvoj citění, vůle a fantazie děti získávají prostřednictvím sociálních cvičení v eurytmii, ve vyprávění bajek a legend, v dramatické výchově aj. Dochází zde k co největší socializaci. Díky tomuto se děti také lépe vyjadřují, neboť během roku absolvují různé slavnosti, ve kterých vystupují zpočátku kolektivně, s postupujícím věkem častěji individuálně. Toto lze považovat za součást nácviku samostatného řečového projevu.

Moje diplomová práce je také zaměřena na předměty, které nejsou obvyklé tedy i terapie, proto mě zajímalo, jak na děti terapie působí. Ve SSŠ JAK a waldorfských školách jsou terapie zaměřeny na umělecké citění, podvědomí dítěte a hlavně vyrovnání nerovnováhy myšlení, citění a vůle. Přístup je komplexní, možná i proto někdy nejsou vidět okamžité výsledky. Ve speciálních školách jde spíše o diagnostikování vady či poruchy a okamžitou nápravu v podobě „drilovacích“ cvičení např. na DOV, kompenzaci projevů SPU...aj.

Myslím si, že waldorfské školy nejsou vhodné pro úplně všechny děti. Paní speciální pedagožka můj názor nepotvrdila. Domnívá se, že waldorfská pedagogika je vhodná pro všechny děti, nejsou ji ale schopni akceptovat všichni rodiče. Podmínkou úspěchu je, aby rodiče přijali jinakost této školy, tudíž i způsob vyučování. Velký je také tlak okolí, kdy např. jiné děti již umí číst a psát a stejně staré dítě ve waldorfské škole ještě ne. Zároveň v rodinách, které jsou příliš

technicky a materiálně založené, by mohl vzniknout konflikt v prožívání dítěte, kdy dítě žije jinak ve škole a jinak doma.

Z pozitivních znaků waldorfských škol paní speciální pedagožka vyzdvihla multisenzoriální a komplexní přístup k dítěti (dítě je součástí celého světa), respekt k poznání dítěte a ohled na jeho vývoj. Protože děti na tuto školu přestupují ze ZŠ či ze speciálních škol z důvodu neúspěchu, je tedy velkým kladem úleva těmto dětem při přestupu na tuto školu. Z pozitivních znaků speciálních škol paní speciální pedagožka zdůraznila jejich dlouhou tradici a profesní připravenost, zkušenost a kreativitu některých speciálních pedagogů.

Mezi negativní znaky waldorfských škol by paní speciální pedagožka zařadila jejich krátkou tradici v Čechách, tudíž i jejich ne úplně dokonalý a ve všem se prolínající systém. Pokud učitel rodiče dítěte nepřijme nebo má pocit, že veškeré jeho snažení rodič maří, je toto také začátkem problémů. Učitelé si někdy neuvědomují zranitelnost rodičů, kteří nejsou a ani nemohou být plně smířeni s postižením svého dítěte. K dalším nedostatkům také někdy patří náročnost vyvážení pedagogického a antroposofického vzdělání učitelů. Někteří jsou např. nadanými pedagogy, s antroposofickým pohledem na dítě se však teprve seznamují, jiní zas mohou být výbornými antroposofy, nemají však dostatek pedagogických zkušeností. Nároky kladené na učitele waldorfských škol jsou v tomto ohledu vysoké a ne vždy se je daří naplno zvládat.

Paní speciální pedagožka se snaží rodičům postiženého dítěte poskytnout informace o všech možnostech vzdělávání přes integrace, speciální školy, alternativní školy. O jednotlivých možnostech s rodiči diskutuje. Rodič si pak sám vybere, kterou školu jeho dítě bude navštěvovat. SSŠ JAK paní speciální pedagožka doporučuje zvláště těm rodinám, o kterých se domnívá, že by waldorfská pedagogika mohla korespondovat s jejich životním stylem, nebo dětem, které jsou velmi křehké, zranitelné a pro které by sociální prostředí praktických škol mohlo představovat přílišnou zátěž.

Pozn.: SSŠ JAK je tedy více podobnější waldorfským typům škol. Speciálním školám příliš podobné nejsou, neboť mají i odlišný způsob přístupu k dítěti a výchově a vzdělání jako takovému.

Příloha

Školní řád

Tento řád vyhláší škola na podporu soužití všech, kteří chtějí spoluvytvářet a spoluprožívat dobré podmínky pro práci a život v naší škole.

Každý by měl tento řád znát a podporovat jeho dodržování.

Práva a povinnosti žáků a zákonných zástupců

1 Práva žáků

Žák má právo:

- na vzdělání a účast ve výuce dle rozvrhu
- na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání,
- zakládat v rámci školy samosprávné orgány, volit a být do nich volen, jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy,
- volit a být volen do školské rady, je-li zletilý,
- vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jeho vzdělávání,
- na přístup k informacím, které podporují jeho duchovní, morální a sociální rozvoj,
- na ochranu před vlivy a informacemi, které škodí jeho pozitivnímu rozvoji a nevhodně ovlivňují jeho morálku,
- na ochranu před fyzickým a psychickým násilím a nedbalým zacházením,
- na svobodu pohybu ve školních prostorách, jež jsou k tomu určeny,
- na volný čas a přiměřený odpočinek a oddechovou činnost odpovídající jeho věku,
- na ochranu před návykovými látkami, které ohrožují jeho tělesný a duševní vývoj,
- na pomoc vyučujícího v případě, že neporozuměl učivu nebo potřebuje doplnit znalosti,
- požádat o pomoc či radu třídního učitele, učitele, výchovného poradce či jinou osobu, jestliže se cítí jakéhokoliv důvodu v tísní, má problémy apod. Nebo může použít schránku důvěry, která je umístěna v chodbě u šaten.

2 Povinnosti žáků

Žák má povinnost:

- řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat,
- účastnit se výuky dle rozvrhu hodin, na vyučování přicházet včas, aby se stačil připravit na výuku před začátkem vyučování,
- nenarušovat nevhodným chováním průběh vyučování
- dodržovat školní řád a předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti,
- při veškeré činnosti dbát na to, aby nezpůsobil újmu na zdraví sobě ani spolužákům, jakýkoliv úraz nebo náhlé onemocnění hlásit okamžitě učiteli, který zajistí ošetření,
- plnit pokyny všech učitelů a dalších zaměstnanců školy,
- vyjadřovat svá mínění a názory vždy slušným způsobem, dodržovat zásady kulturního chování,
- při přechodech do tříd se chovat ukázněně, do odborných učeben, tělocvičny a jídelny vstupovat pouze v doprovodu učitele,
- do školy nosit jen věci potřebné k vyučování (za předměty nesouvisející s výukou, cenné předměty a větší částky peněz škola neodpovídá), pokud si žák přinese do školy mobil, během vyučování ho bude mít vypnutý,
- neužívat a nenabízet návykové látky, nepít alkohol a nekouřit ve škole ani v blízkém okolí školy,
- nenosit věci, které by mohly ohrozit zdraví, způsobit úraz nebo ohrozit morální výchovu ostatních žáků,

při účasti na akcích pořádaných školou dodržovat ustanovení školního řádu,
nepoškožovat majetek školy a spolužáků.

1.3 Práva zákonných zástupců žáků

Zákonní zástupci žáků mají právo:

- na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání svého dítěte,
- volit a být voleni do školské rady
- vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich dětí,
- na informace a poradenskou pomoc školy pro jejich děti v záležitostech týkajících se vzdělávání,
- požádat o uvolnění žáka z výuky podle pravidel tohoto řádu.

1.4 Povinnosti zákonných zástupců žáků

Zákonní zástupci žáků mají povinnost:

- zajistit, aby žák docházel řádně do školy,
- na vyzvání ředitele školy se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání a chování žáka,
- informovat školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka,
- dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,
- do 48 hodin omluvit žákovu nepřítomnost ve škole písemně nebo telefonicky a sdělit příčinu absence, při delší nepřítomnosti si domluvit doplňování učiva,
- každé dva roky obnovovat vyšetření svého dítěte v Pedagogicko-psychologické poradně nebo Speciálně pedagogickém centru,
- oznamovat škole údaje nezbytné pro školní matriku (§ 28 odst. 2 a 3 školského zákona) a změny v těchto údajích.

2 Provoz a vnitřní režim školy

2.1 Docházka do školy

Žák chodí do školy pravidelně a včas podle rozvrhu hodin.

Pokud žák odchází ze školy v průběhu vyučování, oznámí tuto skutečnost třídnímu učiteli i vyučujícímu hodiny, ze které odchází. Zákonní zástupci si žáka vyzvedávají ve škole u vyučujícího nebo předloží písemnou žádost o uvolnění.

Žák, kterému je nevolno, může jít domů nebo k lékaři pouze v doprovodu rodičů nebo jiné pověřené osoby. Nevolnost hlásí svému vyučujícímu, v případě nutnosti se obrátí na kteréhokoli zaměstnance školy.

Škola má právo vyžádat si jako doklad nepřítomnosti žáka lékařské vyšetření.

Na základě písemné žádosti rodičů může žáka uvolnit na dva dny třídní učitel, na více dní ředitel školy,

Při dlouhodobé absenci je žák povinen složit komisionální zkoušky.

2.2 Vnitřní provoz školy

Budova školy se otevírá v 8.10 hod. Žáci vstupují do školy ukázněně, v šatně se přezují do vhodné obuvi. Škola se zamyká 5 minut před zahájením vyučování.

Po příchodu do třídy se žáci připravují na vyučování. Začátek vyučování je v 8.30 hod.

Pokud se žák nedostaví do 5 minut po zahájení vyučování, zapíše vyučující jeho nepřítomnost do třídnice.

Hlavní přestávka začíná v 10.00 hod. a trvá 30 minut, malé přestávky trvají 15 minut. Během přestávek není žákům dovoleno opustit školní budovu.

V době mimo vyučování se žáci smějí zdržovat ve školní budově pouze za přítomnosti pedagogického dozoru.

Po skončení vyučování se žák zdržuje v šatně jen po dobu nezbytně nutnou, přezuje se, oblékne a odchází z budovy.

Třídní knihu přenášejí během vyučování určení žáci a napomáhají třídnímu učiteli udržet ji v náležitém stavu a zamezit její ztrátě.

Do kabinetů, sborovny, ředitelny a kanceláře vstupují žáci jen tehdy, jsou-li k tomu vyzváni.

V odborných učebnách žáci dodržují bezpečnostní řády těchto učeben.

Nalezené věci se odevzdávají p. školníkovi nebo pí. hospodářce.

Žák zachovává čistotu v celém areálu školy i jeho okolí. Mimo školu se žák chová v souladu s pravidly slušného chování tak, aby nepoškozoval pověst školy.

2.3 Školní družina

O přijímání žáků do ŠD rozhoduje ředitel školy.

Provoz ŠD je ráno od 7.30 do 8.15 hod. a po skončení vyučování do 16.00 hodin, v pátek do 15.00 hod.

Žáky ŠD předává vyučující vychovatelce po skončení vyučování.

Ze ŠD si přebírají zákonní zástupci děti osobně nebo uvedou v zápisním lístku jiné pověřené osoby. V případě změn týkajících se odchodu žáka předloží písemnou žádost.

Rodiče jsou povinni vyzvednout své dítě nejdéle do 16.00 hodin, v pátek do 15.00 hodin. V případě, že tak neučiní, vychovatelka zatelefonuje rodičům a počká s dítětem ve škole do 30 minut po ukončení provozní doby ŠD. Pokud ani do této doby si dítě nikdo nevyzvedne, odvede je na nejbližší policejní okrsek.

Docházka přihlášených žáků je povinná. Každou nepřítomnost je nutno řádně omluvit.

Žáci ŠD dodržují bezpečnostní předpisy. Chovají se tak, aby neohrozili bezpečnost a zdraví svoje ani svých spolužáků.

Stravenky na obědy si zákonní zástupci žáka zajišťují samostatně v kanceláři školní jídelny Gymnázia Opatov, stejně tak i odhlašování žáků z obědů.

3. Podmínky zacházení s majetkem školy

Žák šetrně zachází se školními potřebami a školním majetkem. Každé svévolné poškození nebo zničení majetku školy, žáků, učitelů či jiných osob hradí v plném rozsahu rodiče žáka, který poškození způsobil.

Každé poškození nebo závalu v učebně hlásí žák vyučujícímu, třídnímu učiteli nebo hospodářce.

Požaduje-li škola náhradu škody po žákovi, musí poškození věci vždy prošetřit třídní učitel.

Každý žák odpovídá za čistotu a pořádek svého pracovního místa a nejbližšího okolí.

Žákům je přísně zakázáno manipulovat s elektrickými spotřebiči a vypínači. Z bezpečnostních důvodů se žákům zakazuje otevírání oken o přestávkách a sezení na okenních parapetech.

Žák nemanipuluje s vybavením odborných pracoven, s vystavenými předměty na chodbách a ve třídách.

4. Hodnocení výsledků vzdělávání

Vysvědčení je žákovi vydáno na konci roku, v pololetí obdrží výpis z vysvědčení. V posledním roce plnění povinné školní docházky vydá škola žákovi výstupní hodnocení o tom, jak žák dosáhl cílů vzdělávání stanovených v § 44 školského zákona.

Hodnocení výsledků vzdělávání žáka na vysvědčení je prováděno slovně.

Pro záležitosti, věci, okolnosti a pravidla bližší nespecifikované v tomto Školním řádu platí ustanovení daná platným zněním školského zákona č. 561/2004 Sb.

IZO

Třída: Číslo v třídním výkazu: Školní rok:

VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení:

Datum narození: Rodné číslo:

Místo narození:

I. pololetí

Chování

Zameškané hodiny: omluvené neomluvené

Celkový prospěch:

Výuka probíhala podle učebních dokumentů (č. j., název):

V dne

ředitel (ka)

třídní učitel (ka)

II. pololetí

Chování

Zameškané hodiny: omluvené neomluvené

Celkový prospěch:

Doložka: Žák(yně) splnil(a) let
..... rok povinné školní docházky.

Výuka probíhala podle učebních dokumentů (č.j., název):

V dne

ředitel(ka)

třídní učitel(ka)

šk. rok

ročník

rok šk. doch.

list č.

ČESKÁ REPUBLIKA

Název školy:.....

Škola:.....

..... letý(é) studijní obor – studium (kód a název):.....

Zaměření:.....

IZO

Třída:

Školní rok:

Číslo protokolu o záv. zkoušce:.....

BG 0002216

VYSVĚDČENÍ O ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení:.....

Datum narození:..... Rodné číslo:.....

Místo narození:.....

Státní občanství:.....

Z á v ě r e č n o u z k o u š k u v y k o n a l (a)

..... s prospěchem

..... s prospěchem

..... s prospěchem

Celkové hodnocení:

V dne

.....
ředitel(ka) školy
jméno, příjmení a podpis

.....
předseda(kyně) zkušební komise
jméno, příjmení a podpis

.....
třídní učitel(ka)
jméno, příjmení a podpis

Závěrečná zkouška byla vykonána podle vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 442/1991 Sb., o ukončování studia ve středních školách a učilištích.

Stupnice prospěchu	výborný	chvalitebný	dobrý	dostatečný	nedostatečný
-----------------------	---------	-------------	-------	------------	--------------

Celkové hodnocení:
prospěl(a) s vyznamenáním
prospěl(a)
neprospěl(a)

Název školy:

Škola:

..... letý(é) studijní obor – studium (kód a název):

Zaměření:

Třída: Školní rok:

PROTOKOL O ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE
ve studijních oborech

Praktické závěrečné zkoušky se konaly:

1. termín: od do
2. termín: od do
3. termín: od do

Ústní závěrečné zkoušky se konaly:

1. termín: od do
2. termín: od do
3. termín: od do

ČLENOVÉ ZKUŠEBNÍ KOMISE

	1. termín	2. termín	3. termín
Předseda			
Místopředseda			
Třídní učitel			
ZKOUŠEJÍCÍ A PŘÍSEDÍCÍ			
Předmět nebo část zkoušky	1. termín	2. termín	3. termín
přisedící			
přisedící			
přisedící			
přisedící			
přisedící			

.....
jméno, příjmení a podpis ředitele(ky)

1. TERMÍN		Žáci - uchazeči			
		závěrečné třídy	externisté	opravné zkoušky	druhé opravné zkoušky
Počet žáků oprávněných konat zkoušky					
Praktickou část zkoušky konali					
Ústní zkoušku (teoretickoku část) konali					
Ústní zkoušku (teoretickoku část) nekonali*)					
Praktickou část zkoušky nekonali*)					
Při záv. zkoušce	prospěli s vyznamenáním				
	prospěli				
	neprospěli				
	povolena opravná zkouška				
	povoleno opakování celé zkoušky				
	odstoupili při ústních zkouškách				
CELKEM					
z toho žen					
2. TERMÍN					
Počet žáků oprávněných konat zkoušky					
Praktickou část zkoušky konali					
Ústní zkoušku (teoretickoku část) konali					
Ústní zkoušku (teoretickoku část) nekonali*)					
Praktickou část zkoušky nekonali*)					
Při záv. zkoušce	prospěli s vyznamenáním				
	prospěli				
	neprospěli				
	povolena opravná zkouška				
	povoleno opakování celé zkoušky				
	odstoupili při ústních zkouškách				
CELKEM					
z toho žen					
3. TERMÍN					
Počet žáků oprávněných konat zkoušky					
Praktickou část zkoušky konali					
Ústní zkoušku (teoretickoku část) konali					
Ústní zkoušku (teoretickoku část) nekonali*)					
Praktickou část zkoušky nekonali*)					
Při záv. zkoušce	prospěli s vyznamenáním				
	prospěli				
	neprospěli				
	povolena opravná zkouška				
	povoleno opakování celé zkoušky				
	odstoupili při ústních zkouškách				
CELKEM					
z toho žen					

*) pro nemoc nebo jiný důvod (jiný důvod charakterizujte na zadní straně tiskopisu, vysvědčení)

Název školy:

Škola:

..... letý(é) studijní obor – studium (kód a název):

Zaměření:

Třída: Školní rok:

Číslo protokolu o závěrečné zkoušce:

VYSVĚDČENÍ O ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení:

Datum narození: rodné číslo:

Místo narození:

Státní občanství:

Závěrečnou zkoušku vykonal(a)

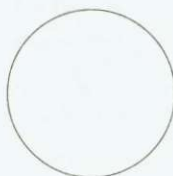
..... s prospěchem

..... s prospěchem

..... s prospěchem

Celkové hodnocení:

V dne

.....
ředitel(ka)
jméno, příjmení a podpis

.....
předseda(kyně) zkušební komise
jméno, příjmení a podpis

.....
třídní učitel
jméno, příjmení a podpis

Závěrečná zkouška byla vykonána podle vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 442 / 1991 Sb., o ukončování studia ve středních školách a učilištích.

Stupnice prospěchu	výborný	chvalitebný	dobrý	dostatečný	nedostatečný
-----------------------	---------	-------------	-------	------------	--------------

Celkové hodnocení:
prospěl(a) s vyznamenáním
prospěl(a)
neprospěl(a)

Patisk zakázán

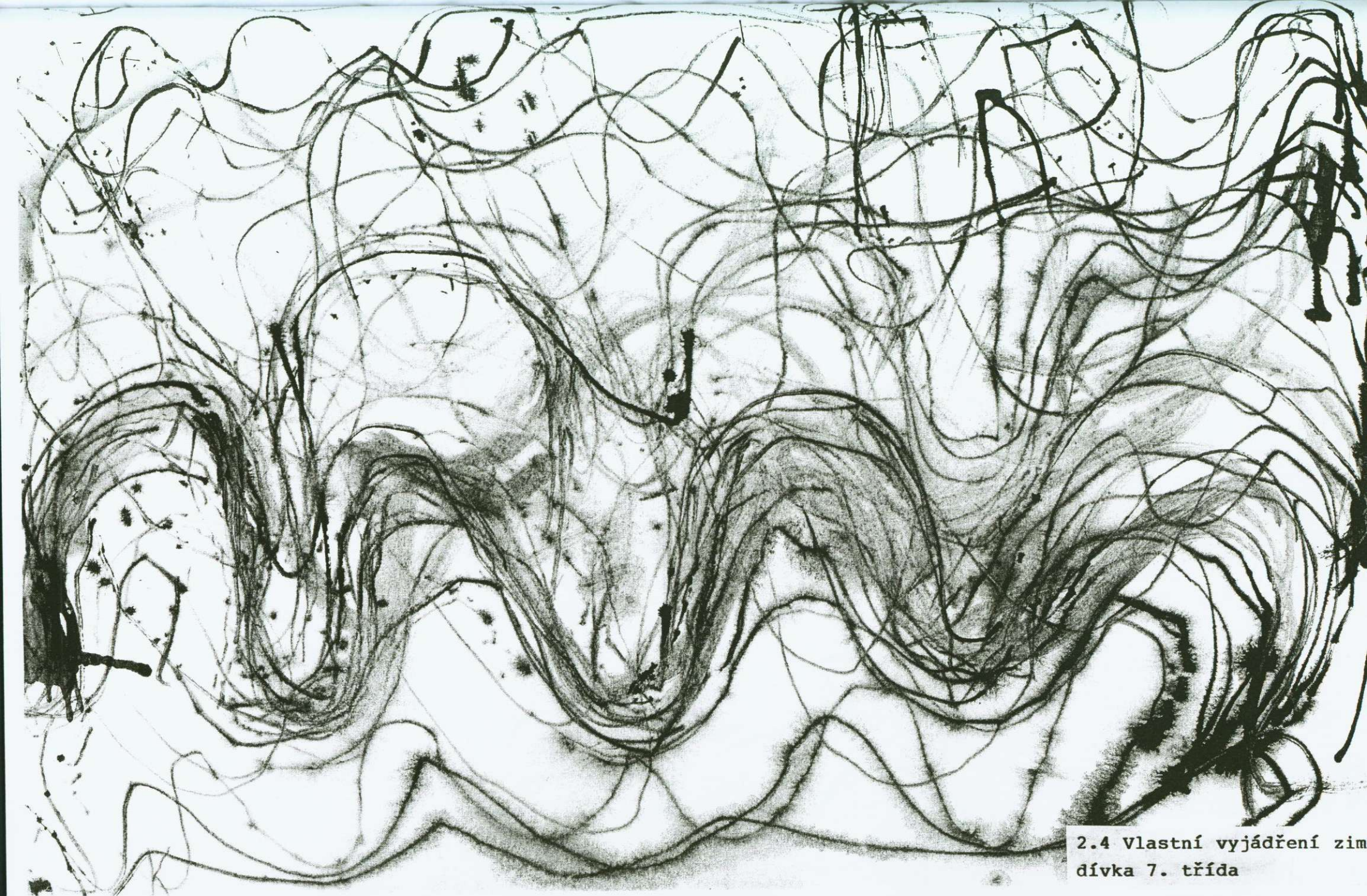
2.1 Ilustrace k legendám
Starogermánským
chlapec 6. třída

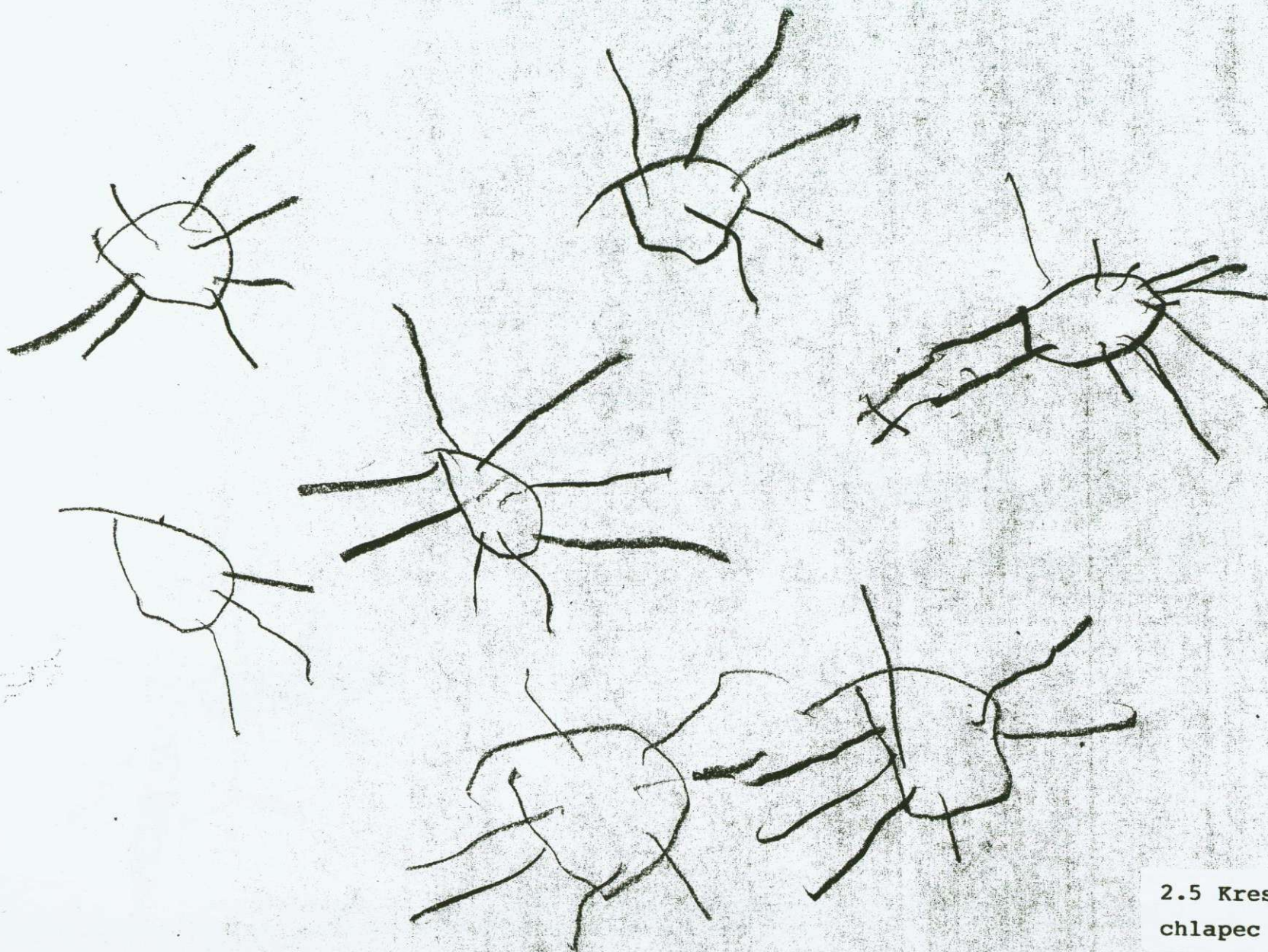
2.2 Vlastní vyjádření zimního
chlapec 7. třída

2.3 Ilustrace k legendám
Starogermánským
dívka 6. třída

2.4 Vlastní vyjádření zim
dívka 7. třída

2.5 Kresba rodiny
chlapec 1. třída

1. Mačká bajka

2.6 Ilustrace k bajce

O koze a lišce

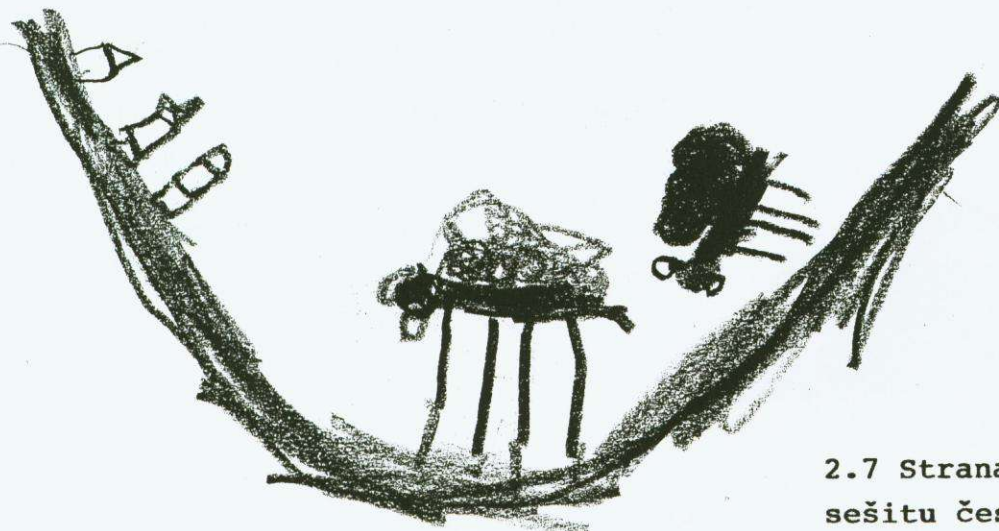
chlapec 5. třída

Pážíšme o věci

vječné do tře

ve 1 kém houští

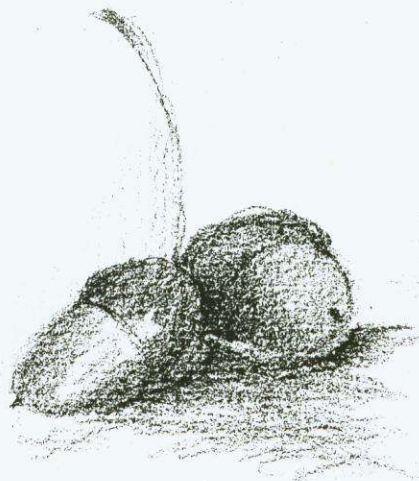
vječné březině.

2.7 Strana z epochového
sešitu českého jazyka
chlapec 5. třída

Mám rád bouři.
Bojuji s blesky a listím lomící divoký větr.
Neuknu ani o píd, kdo z koho.
Je po bouři.
Modřinka v mých větvích, nestalo se jí nic?

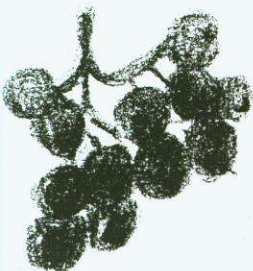

Alešovi

Momika Kocová

Hladovým ptačkám od srdce
nabídním prostřený stůl.
Červené vykráčenky a olivě zelené
listoví!

Radost a síle
ji hledám svůj střed.

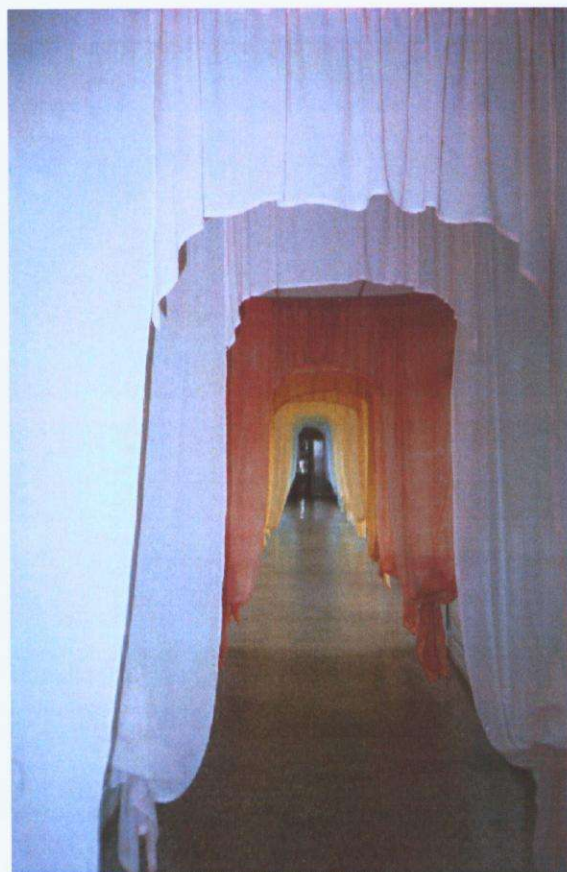
Petrě

Momika Kocová!

Vybavení školy

Dřevem obložené chodby s nástěnnými malbami dětí - dodržování okrouhlých linií

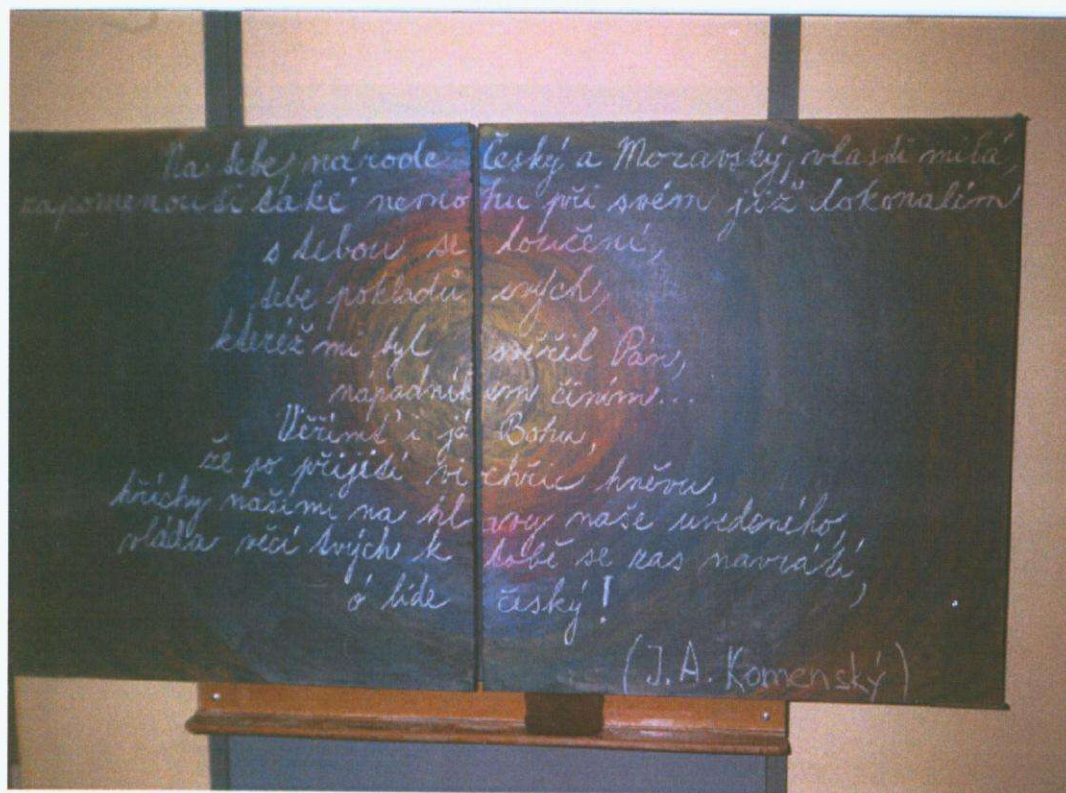

Barevná vstupní chodba

Třída ve SSŠ JAK

Katedra učitele, každý den si s dětmi zapálí jednu svíčku...

Ve škole se věnují odkazu J.A. Komenského
(jeho jméno je obsaženo v názvu školy)

Vyučování

Hipoterapie

Práce se dřevem v dílně na Kampě

Hodina výtvarné výchovy

Muzikoterapie

Hudební nástroje určené k muzikoterapii

Výrobky vytvořené dětmi určené k prodeji na trzích

Fyzioterapie